

**TURUN
YLIOPISTO**

***Helsingin Sanomissa* mainitut ulkopuoliset lähteet ja
suorat linkit Ranskan vuoden 2017
presidentinvaaliuutisoinnissa**

Tapaustutkimus journalistisen kääntämisen näkökulmasta

Maisa Vuoristo

Pro gradu -tutkielma

Monikielisen käännösviestinnän tutkinto-ohjelma, ranska

Kieli- ja käännöstieteiden laitos

Humanistinen tiedekunta

Turun yliopisto

Toukokuu 2023

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Pro gradu -tutkielma

Monikielinen käännösviestintä, ranska

Maisa Vuoristo

***Helsingin Sanomissa* mainitut ulkopuoliset lähteet ja suorat linkit Ranskan vuoden 2017 presidentinvaaliuutisoinnissa. Tapaustutkimus journalistisen kääntämisen näkökulmasta.**

Sivumäärät: tutkielma 56 sivua, ranskankielinen tiivistelmä 5 sivua.

Tämän pro gradu -tutkielman päämäärä oli selvittää, mitä *Helsingin Sanomien* ulkopuolisia lähteitä on mainittu *HS*:n Ranskan vuoden 2017 presidentinvaaleja -ja vaaliehdokkaita koskevassa uutisoinnissa ja millaisessa kontekstissa ko. lähteet on mainittu. Lisäksi tutkimuksessa perehdyttiin aineistossa esiintyneisiin suoriin linkkeihin, joiden takaa avautui eri internetsivuja *Helsingin Sanomien* verkkojulkaisun hs.fi ulkopuolelle. Suorien linkkien osalta myös niiden takaa avautuvan sisällön maksullisuutta ja mainitsemiskontekstia seurattiin.

Tutkielman teoriaosa käsittelee mm. journalistisen kääntämisen roolia melko uutena osana käännöstutkimuksen kenttää, journalistisen kääntämisen erityispiirteitä ja lähdetekstin jäljittämisen problematiikkaa nimenomaan journalistisessa käännöstutkimuksessa. Tutkielman teoreettinen viitekehys pohjautuu mm. Bielsa & Bassnetin (2009), Valdéonin (2015, 2020) ja van Doorslaerin (2009, 2010) tutkimuksiin journalistisesta kääntämisestä.

Tutkielman aineisto koostui yhteensä 87:stä *Helsingin Sanomien* artikkelista, jotka koskevat Ranskan presidentinvaaleja -ja vaaliehdokkaita ajalta 12.2.-8.5.2017. Tutkimuksen aineisto koostui nimenomaan *Helsingin Sanomien* verkkojulkaisuista internetsivulla hs.fi.

Aineiston analyysiin käytettiin apuna monilehdistä *Excel*-taulukkoa, johon kerättiin erilaisia yksityiskohtia kustakin aineistossa esiintyneestä artikkelista. Lähteiden luokitteluun käytettiin apuna Bielsa & Bassnetin (2009) teoksessa mainittuja kategorioita, joihin lisättiin tarpeen vaatiessa muutama kategoria lisää.

Aiemppaa journalistista käännöstutkimusta mukaillen tässäkin tutkielmassa havaittiin uutistoimistojen tärkeä rooli uutistuotannossa. Uutistoimistot *AFP* ja *Reuters* mainittiin aineistossa selvästi eniten *HS*:n ulkopuolisiksi lähteiksi. Yksittäisistä lähteistä seuraavaksi eniten mainittiin lähteeksi yhteisöpalvelu *Twitter*. Suoria linkkejä aineistossa oli 56 kappaletta, ja linkit johtivat eniten ranskalaisen sanomalehden, *Le Monden*, internetsisältöön. Lisäksi tutkimuksessa kävi ilmi, että suurin osa kaikista aineiston suorien linkkien takaa avautuvasta materiaalista oli kaikille luettavissa ilmaiseksi.

Aineistossa eksplisiittisesti mainittujen ulkopuolisten lähteiden ja suorien linkkien määrä yllättivät, sillä journalistisessa käännöstutkimuksessa alkuperäislähteiden jäljittämistä on yleisesti pidetty haastavana. Silti noin joka viidennessä aineiston artikkelissa ei mainittu mitään *HS*:n ulkopuolista lähdetä. Jatkotutkimuksessa olisi mielenkiintoista selvittää, ovatko tutkielman tulokset yksittäisiä, vai onko uutistuotantojen käytänteissä jo tapahtunut tai on tapahtumassa muutosta lähteiden eksplisiittisen merkitsemisen osalta.

Asiasanat: käännöstiede, journalistinen kääntäminen, uutiskääntäminen, Helsingin Sanomat

Sisällysluettelo

1	Johdanto	7
1.1	Tutkimuksen päämäärä ja hypoteesi	7
1.2	Miksi kaikista käännöstieteen osa-alueista juuri journalistinen kääntäminen?	7
1.3	Tutkielman rakenne	8
2	Teoreettinen viitekehys	9
2.1	Journalistinen kääntäminen uutena osana käännöstutkimusta	9
2.2	Journalistisen kääntämisen erityispiirteet	13
2.3	Journalistinen kääntäminen ja maailmankuvan rakentuminen	18
2.4	Uutistoimistojen rooli maailmankuvan rakentumisessa	19
2.5	Journalistisen kääntämisen määritelmään ehdotetut termit	20
2.6	Journalistisen käännöstutkimuksen metodien moninaisuudesta	21
2.7	Kääntämisen määritelmä journalistisessa kääntämisessä	22
2.8	Lähdetekstin jäljittämisen problematiikka journalistisessa kääntämisessä	23
3	Aineisto	26
3.1	Aineiston artikkelit	26
3.2	Aineiston ulkopuolelle rajatut osat	27
3.3	Aineistoon kuuluvien artikkelien julkaisuosasto <i>Helsingin Sanomissa</i>	28
3.4	Aineistosta tutkittavat yksityiskohdat	29
4	Analyysi	31
4.1	Tutkimusmenetelmä	31
4.2	<i>HS</i> :n ulkopuolisten lähteiden tyyppiluokat	32
4.3	Suorien linkkien määrittely	35
4.4	<i>HS</i> :n ulkopuolisten lähteiden laskutapa	36
4.5	Aineistossa eniten mainitut <i>HS</i> :n ulkopuoliset lähteet	38
4.6	Kahdesta kolmeen kertaan mainitut <i>HS</i> :n ulkopuoliset lähteet	41
4.7	Artikkeleihin upotetut <i>Twitter</i> -viestit eli twiitit	44

4.8	Aineiston yleisimmät HS:n ulkopuoliset suorat linkit	45
4.9	Aineiston yksittäiset HS:n ulkopuoliset suorat linkit	48
4.10	Erityisiä havaintoja aineistosta	50
4.11	Pohdintaa lähteiden lukumäärästä	51
5	Johtopäätökset ja loppusanat	54
5.1	Yhteenveto tutkimuksen tuloksista	54
5.2	Tutkimusehdotuksia tulevaisuuteen	55
	Lähteet	56
	Liite 1. Résumé en français – Ranskankielinen tiivistelmä	63

1 Johdanto

Tämän ensimmäisen luvun tarkoitus on johdattaa pro gradu -tutkielmani aihepiiriin eli journalistisen kääntämiseen. Osiossa 1.1 kerron tutkimukseni päämäärän ja alaluvussa 1.2 kerron, miksi kaikista käännöstieteen alalajeista olen valinnut oman tutkimukseni kohteeksi juuri journalistisen kääntämisen. Osiossa 1.3 erittelen tarkemmin tämän pro gradu -tutkielman rakenteen. Tässä pro gradu -tutkielmassa käytän tästä ensimmäisestä luvusta alkaen *Helsingin Sanomista* välillä yleisesti käytettyä lyhennettä *HS*.

1.1 Tutkimuksen päämäärä ja hypoteesi

Tämän pro gradu -tutkielman pääasiallisena tavoitteena on selvittää, mitä ja millaisia *Helsingin Sanomien* ulkopuolisia lähteitä on mainittu *HS*:n Ranskan vuoden 2017 kevään presidentinvaaliuutisoinnissa nimenomaan *HS*:n verkkojulkaisussa, joka löytyy internetosoitteesta hs.fi. Samalla haluan selvittää, kuinka paljon ja mihin *HS*:n ulkopuolisiin lähteisiin koko aineistoni 87:stä artikkelista löytyy suoria linkkejä. Lisäksi haluan selvittää, ovatko nuo suorat linkit kaikille lukijoille ilmaisia, vai vaatiiko niiden lukeminen esimerkiksi kyseisen lähteen maksullisen tilauksen. Oletukseni on, ettei keskivertosuomalainen maksa esimerkiksi *Helsingin Sanomien* maksullisen version lisäksi minkään ulkomaisen uutissivuston tilauksesta (esim. *Le Monde*, *Le Figaro*, *Le Journal du Dimanche*). Näin ollen keskivertolukija ei hyödy suorasta linkistä *HS*:n artikkelissa, mikäli sen takaa avautuva sisältö ei ole täysin maksuton.

Tutkimukseni toissijaisena tavoitteena on lisäksi taustalla pohtia, kuinka paljon tavallisella lukijalla yleisesti on mahdollisuuksia tai resursseja saada selville journalistisen kääntämisen alaan kuuluvia alkuperäislähdetekstejä. Hypoteesini tutkimukselle on, ettei suoraan mainittuja lähteitä tai suoria linkkejä löydy aineiston kokoon verrattuna paljon. Perustan hypoteesini aiempaan tutkimukseen alkuperäislähteen paikantamiseen liittyvistä haasteista journalistisessa kääntämisessä, esim. van Doorslaer, 2010a.: 181 sekä Vuorinen 1996: 200 (kts. tarkemmin luku 2, erityisesti osio 2.8) sekä lisäksi Bielsan & Bassnetin (2009: 92) toteamaan siitä, että osa toimittajista jopa alleviivaa, että kääntämisen pitääkin olla näkymätöntä.

1.2 Miksi kaikista käännöstieteen osa-alueista juuri journalistinen kääntäminen?

Valitsin tämän tutkimuksen aihepiiriksi journalistisen kääntämisen, koska esimerkiksi Valdéon (2015: 634) toteaa journalistinen kääntämisen olevan käännöstieteiden uusi tutkimusala. Tietääkseni Turun yliopistossa ei ole aiemmin tehty pro gradu -tutkielmia nimenomaan journalistisen

käännöstutkimuksen näkökulmasta, eivätkä journalistiseen kääntämiseen keskittyneet pro gradu -tutkielmat ole omien tietojeni mukaan olleet Suomessa muutenkaan kovinkaan yleisiä. Tampereen yliopistossa Uusitalo (2019) ja Nummela (2020) ovat kuitenkin tehneet pro gradu -tutkielmansa nimenomaan journalistisesta kääntämisestä. Helsingin yliopistossa puolestaan Valkeapään (2015) ja Tchitcherinin (2020) pro gradu -tutkielmat käsittelevät journalistista kääntämistä.

Myös esimerkiksi van Doorslaer (2010b: 180) on Valdéonin kanssa yhtä mieltä siitä, että kääntämisen erityisasema journalismin kentällä sekä toimintona että lopputuotteena on melko uusi kiinnostuksenkohde. Valdéonin (2020: 334) mukaan journalistinen kääntäminen on alkanut eksponentiaalisesti kiinnostaa tutkijoita 2010-luvulla. Van Doorslaerin (2010b: 183) mukaan juuri journalistiikan ja kääntämisen välinen erityinen suhde tekee siitä erittäin mielenkiintoisen tutkimuskohteen käännöstutkimukselle. Halusin tehdä oman tutkielmani ainakin suomalaisten pro gradujen osalta vähemmälle huomiolle jääneestä käännöstutkimuksen osa-alueesta, tässä tapauksessa journalistisesta kääntämisestä.

1.3 Tutkielman rakenne

Tämän pro gradu -tutkielman seuraavassa luvussa perehdytään siihen teoreettiseen viitekehykseen, johon tämä tutkimus sijoittuu. Toisessa luvussa käydään läpi mm. journalistisen kääntämisen tutkimuksen taustaa ja sen erityispiirteitä.

Luvussa kolme kerron oman tutkimukseni aineistosta. Samalla erittelen, millaisia yksityiskohtia aineistostani tutkin ja mitä osia jätän tämän tutkimuksen ulkopuolelle. Luvussa kolme esitän myös oman hypoteesini tutkimukselle.

Luvussa neljä erittelen aineistoni analyysin tulokset. Analyysini apuna käytän taulukoita, joiden sisältöä käyn osio kerrallaan läpi. Luvun neljä lopussa pohdin analyysissäni ilmenneitä tuloksia ja kerron, osuiko luvussa 1.1 antamani hypoteesi toteen vai ei.

Tämän pro gradu -tutkielman päättää viides luku, jossa kertaan lyhyesti tutkimukseni tulokset ja esitän loppusanojen ja kiitosten lisäksi mahdollisia uusia journalistisen kääntämisen tutkimuskohteita tulevaisuutta varten oman tutkimusprosessini, havaintojeni ja tutkimukseni tulosten pohjalta.

2 Teoreettinen viitekehys

Tässä osiossa kerron journalistisen kääntämisen teoriataustasta, johon omakin tutkielmani nojautuu. Kerron journalistisen kääntämisen roolista osana käännöstutkimuksen kenttää luvussa 2.1. Luvussa 2.2 kerron journalistisen kääntämisen erityispiirteistä, jotka osittain erottavat sen nk. perinteisen käännöstutkimuksen mielikuvasta. Osio 2.3 käsittelee journalististen käännösratkaisujen vaikutusta maailmankuvan rakentumiseen. Osio 2.4 käsittelee puolestaan uutistoimistojen roolia maailmankuvan rakentumisessa. Alaluku 2.5 kertaa journalistiseen kääntämiseen ehdotettuja määritelmiä. Kappale 2.6 puolestaan käsittelee journalistisen käännöstutkimuksen metodien moninaisuutta. Alaluvussa 2.7 kerron lyhyesti kääntämisen määritelmästä nimenomaan journalistisessa käännöstutkimuksessa. Lisäksi havainnollistan journalistisen kääntämisen lähdetekstien jäljitettävyyden problematiikkaa osiossa 2.8, sillä se on konseptina tärkeä osa nimenomaan journalistisen kääntämisen tutkimusta. Sivuan lisäksi kääntämisen määritelmän kiistaa, joka osaltaan on hankaloittanut journalistisen kääntämisen tutkimusta.

2.1 Journalistinen kääntäminen uutena osana käännöstutkimusta

Valdéon (2015: 634) toteaa, että journalistinen kääntäminen on käännöstieteiden uusi tutkimusala. Van Doorslaer (2009: 84) puolestaan muistuttaa, että kääntämisen ja median yhdistävä tutkimus keskittyi 2000-luvun alussa lähinnä av-kääntämiseen ja dubbaukseen. Edellä mainittujen tutkimuskohde ei kuitenkaan ole kääntämisen päivittäinen rooli journalistin työssä (van Doorslaer 2010b: 180). Valdéon (2020: 334) muistuttaa, että journalistisen kääntämisen tutkimus on nykyään hyvin vilkasta.

Valdéon (2020: 325) huomauttaa, että journalismin ja käännöstieteen välinen vuoropuhelu on alkanut saada jalansijaa myös journalistiikan julkaisuissa, kuten journalistiikan tutkimuksiin keskittyvässä lehdessä nimeltä *Journalism*. Valdéonin (2018) ja Hongin (2018) tutkimukset julkaistiin ko. lehdessä, joka on journalistiikan alan suurimpia julkaisuita (Valdéon 2020: 332). Lisäksi Valdéon (*ibid.*: 332) toteaa, että osaa viestinnän tutkijoista kiinnostaa myös kääntämisen tärkeys uutisten tuottamisprosessissa. Bielsan & Bassnetin (2009: 17) mukaan yleisesti käännöstieteellinen tutkimus on keskittynyt muihin aloihin kuin uutiskääntämiseen. Mediatutkimus puolestaan on keskittynyt lähes yksinomaan yksikielisiin tapauksiin.

Myös journalistiikan tai mediatieteen julkaisut ovat alkaneet osoittaa kiinnostusta kääntämisen rooliin uutistuotannossa. Valdéon (2020) kokoaa kattavasti journalistisen kääntämisen tutkimukset vuosien 2015 ja 2020 välisenä aikana. Lisäksi tutkimuksessa läpikäydään journalistisen

kääntämisen tutkimuksiin käytettyä metodologiaa ja tarkennetaan tehtyjen tutkimusten maantieteelliset alueet. Valdéon (2020: 326–332) kertoo myös tutkimusalan interaktiota muiden alojen kanssa.

Esimerkiksi van Doorslaer (2010) ja Schäffner (2012) ovat tutkineet tekijöitä, jotka ovat vaikeuttaneet metodologian rakentamista journalistisen kääntämisen tutkimukseen. Tällaisia ovat muun muassa lähdetekstien moninaisuus ja niiden moninkertainen muokkaaminen ja tekijänoikeuksien sekä tekijän problemaattinen luonne journalismin kentällä (van Doorslaer 2010). Esimerkiksi poliitikkojen sanomisia käännetään mediassa yleisestikin paljon, vaikka kääntäminen jääkin suurelta osin näkymättömäksi (Bassnett & Schäffner 2010: 9).

Van Doorslaer (2010b: 183) huomauttaa, että journalistisessa kääntämisessä on varsin erilainen lähtökohta kääntämiselle kuin ns. perinteisessä käänöstutkimuksessa. Esimerkki perinteisestä käänöstutkimuksesta on kirjallisuuden kääntäminen, jossa tekijä sekä ”pyhä alkuperäisteksti” ovat suuressa roolissa. Van Doorslaer (2010a: 186) toteaa myös journalistisen kääntämisen osalta lähdetekstin olevan problemaattinen. Lisäksi hän (*ibid.*: 186) toteaa, että useiden eri lähdetekstien myötä journalisti saattaa jopa päättää sisällyttää tekstiinsä tiettyjä erityispiirteitä ja samalla siten toistaa kansallisia stereotyyppioita.

Uusitalon (2019: 12) mukaan Gile (2004: 31) ja Bielsa & Bassnett (2009: 16) ”näkevät uutiskääntämisen tutkimuksen mahdollisuutena tuoda myös tulkauksen ja kääntämisen tutkimusta lähemmäs toisiaan”. Juuri kääntämisen tärkeän roolin vuoksi kansainvälisessä uutisoinnissa myös Salmi & Luodonpää-Manni (2022: 84) muistuttavat, että journalistista kääntämistä kannattaa tutkia. Myös Uusitalo (2019: 74) toteaa pro gradu -tutkielmansa tulosten tukevan sitä näkemystä, että: ”journalistinen kääntäminen (uutiskääntäminen) on oma kääntämisen alalajinsa, jota olisi syytä tutkia lisää”.

Havumetsä (2021: 30) toteaa: ”Journalistista kääntämistä voi tarkastella eri näkökulmista, kuten toimija-, kirjoitusprosessi- tai uutistuotantolähtöisesti tai tekstuaalisesti.” Havumetsä (*ibid.*: 31) nostaa esille, että ”journalistisen kääntämisen tutkimus on nostanut esiin journalistisen kääntämisen laatuun mahdollisesti vaikuttavia kysymyksiä, vaikka laatu ei ole ollut varsinaisena tutkimuskohteena”. Uusitalo (2019) käsittelee pro gradu -tutkielmassaan nimenomaan journalististen käänösten laatua. Oma tutkimuskohteenani ei suoranaisesti ole laatu, vaan pyrin pikemminkin selvittämään, kuinka paljon lähteitä mainitaan suoraan ja kuinka usein annetaan jopa suora linkki lähdetekstiin, ja missä kontekstissa nämä kerrotaan. Lisäksi minua kiinnostaa, minkä tyyppisiä eksplisiittisesti mainitut lähteet ovat. Erityisesti van Doorslaer (2010a: 181) on korostanut, miten

journalistisissa teksteissä käytettyjä lähteitä on hankala jäljittää. Journalistisissa teksteissä lähdetekstien moninaisuus ja niiden runsas muokkaaminen uudeksi kohdetekstiksi problematisoivat lähdetekstin käsitteen sen perinteisesti ymmärretyssä merkityksessä, joka perustuu lähinnä kaunokirjallisuuden kääntämiseen (*ibid.*: 181). Siksi haluankin selvittää, kuinka usein käytetyt lähteet mainitaan *Helsingin Sanomien* artikkeleista koostuvassa aineistossani.

Van Doorslaer (2010b: 181) toteaa, että suurin osa nykyisestä uutistekstien tutkimuksesta nojautuu lähinnä paperille painettuihin sekä internetpohjaisiin uutisiin. Syy tähän on käytännöllinen, sillä audiovisuaaliset uutiset ovat puhuttuja, eivätkä näin ole heti valmiita tekstianalyysiin -tai vertailuun. Myös oman tutkimukseni aineisto koostuu Suomen suurimman printtimedian, *Helsingin Sanomien*, verkkojulkaisuista. Harvinaisen tutkimuksen, jossa puhuttujen uutisten käännöksiä vertaillaan kirjoitettujen uutisten käännöksiin kieliparissa korea-englanti, on tehnyt Lee (2006). Lee (2006: 326) toteaa sanomalehtikääntäjien tai sanomalehti- journalistikääntäjien toimivan uutistenlukijoita enemmän portinvartijoina. Lisäksi he hyödyntävät käännösvapauksiaan televisiouutiskääntämistä enemmän. Minua itseäni kiinnostavat erityisesti printtimedia ja sanomalehdet, myös digitaalisissa muodoissaan. Muun muassa tästä syystä tämä tutkimus perustuu juuri sanomalehteen, eikä esimerkiksi televisiouutisiin.

Journalistinen kääntäminen kiinnostaa aiheena muitakin tieteen aloja kuin käännöstieteitä. Valdéon (2020: 328–329) toteaa journalistisen kääntämisen tutkimuksen hyötyneen sosiologian tarjoamista tutkimussuunnista. Mielestäni erityisesti nykyisen maailmantilanteen valossa Spiessensin (2019) tutkimuksen tulokset näyttävät erityisen mielenkiintoisina. Spiessens (2019) hyödynsi tutkimuksessaan Bakerin (2006) narratiiviteoriaa. Nykyhetken valossa on huomiota herättävää, että Spiessens (*ibid.*: 407) totesi venäläisestä patriootisesta näkökulmasta venäläisiä kuvailtavan patriotteina ja ukrainalaisia puolestaan fasisteina. Bakerin mallia narratiiviteoriasta (2006) ovat käyttäneet myös Sashi & Talebinejad (2017) sekä Liao & Pan (2018).

Valdéon (2020: 329) sanoo journalistisen käännöstutkimuksen hidastuneen siitä syystä, ettei kääntämistä ole kunnolla määritelty journalistisessa tutkimuksessa tai tiedotusopissa yleensä. Näin on, vaikka kääntämisellä onkin tärkeä rooli journalistien ammattikunnassa. Valdéon siteeraa vuoden 2018 tutkimustaan, (2020: 329) jonka mukaan journalistit käyttävät usein termiä kääntäminen joko geneerisenä terminä tarkoittamaan lähes mitä tahansa tekstin muokkaamista tai tarkoittamaan ”sanasta sanaan” -tyylistä kääntämistä. Tutkimuksen mukaan vain hyvin harvoin journalistit käyttävät kääntämistä sellaisessa merkityksessä, jona nykykäännöstieteen tutkijat sitä käyttävät. Uusitalo (2019: 7) muistuttaa Valdéonin (2018: 257; 266) mukaisesti, että kääntämisen määritelmä

on ollut käännöstieteen ja journalismin yhdistävän tutkimuksen tiellä. Uusitalo (2019: 8) muistuttaa Gambierin (2016: 901) mukaisesti, että journalistit mielellään välttelevät termiä ”kääntäminen”, koska he itse hahmottavat kääntämisen olevan pikemminkin kielellistä vastaavuutta, lähdetekstiuskollisuutta ja alkuperäiskontekstissa pysymistä. Tämä on jo kuitenkin vanhahtava näkemys (Bassnett & Schäffner 2010: 12).

Uusitalo (2019: 74) sanoo pro gradu -tutkielmassaan, että journalistit voivat kieltää kääntävänsä, koska heidän mielikuvansa kääntämisestä ei vastaa todellisuutta. Uusitalon (*ibid.*: 74) mukaan ”toimittajien näkemys kääntäjistä oli osittain suppeampi kuin se, miten kääntäminen nähdään käännöstieteessä”. Kääntämisestä puhuttaessa journalistit saattavat ajatella ”sanasta sanaan” -tyyppistä kääntämistä (Bielsa & Bassnett 2009: 1). Osittain tästä syystä he haluavat määritellä itsensä mieluummin kansainvälisinä toimittajina kuin kääntäjinä (*ibid.*: 1). Lisäksi toimittajat saattavat jopa vältellä kääntäminen-termin käyttöä (Bassnett & Schäffner 2010: 9). Huotari, Hjort & Veivo (2023: 38–39) sanovat, että myös työnkuvauksissa kääntäminen mainitaan vain harvoin eksplisiittisesti. Kääntämistä ei myöskään välttämättä nimetä osaksi työtä, vaikka kääntäminen kuuluu osaksi erilaisia työnkuvia. Lisäksi Huotari, Hjort & Veivo (*ibid.*: 38) toteavat, että journalistin työssä kääntäminen on yleisesti tunnustettua ja vieraskielisiä lähteitä käytetäänkin työssä paljon. Vieraskielisiin lähteisiin perustuvia tekstejä ei kuitenkaan yleensä nimetä käännöksiksi (*ibid.*: 38).

Käännöstieteen tutkijat ovat hiljattain myös lainanneet käsitteitä tiedotusopin puolelta. Esimerkiksi Pan (2014) käytti termiä *transediting*, vaikka journalistiikan puolella ko. termiä ei käytetä ollenkaan (kts. tarkemmin Valdéon, 2018.) Alun perin Karen Stettingin (Stetting 1989: 374) kolmekymmentä vuotta sitten käyttämän termin suomenkielinen vastine on Tieteen termipankin mukaan *transeditointi*, joka tarkoittaa pragmaattista käännöskeinoa, jossa tekstiä muokataan voimakkaasti. Stetting ei kuitenkaan itse ollut käännöstieteilijä vaan anglisti (Valdéon 2014: 52). Silti Stettingin kehittämä termi *transediting* on auttanut uutistuotannon ja kääntämisen monimutkaisen suhteen ymmärtämistä (Valdéon 2014: 52). Myös Schäffner (2012: 867) toteaa, että Stettingin kehittämä termi *transediting* sijoittui alun perin kuvaamaan kääntämisen ja editoinnin välistä epäselvää rajaa.

Uusitalo (2019: 9) muistuttaa, että alkujaan Stetting mainitsi uutistuotannon vain esimerkkinä *transeditoinnista* (Stetting 1989: 374). Termi elää silti vieläkin journalistisessa käännöstutkimuksessa, vaikka mielipiteet siitä vaihtelevatkin (Uusitalo 2019: 9). Valdéon (2015: 652) toteaaakin akateemisen kiinnostuksen journalistista kääntämistä kohtaan alkaneen 1980-luvun

loppupuolella ja 1990-luvulla erityisesti Euroopassa samoihin aikoihin, kun Stetting (1989: 374) lanseerasi paljolti käytetyn termin *transediting* (suom. transeditointi) kuvaamaan uutiskääntämistä.

Pan (2014) käytti tiedotusopin puolelta myös termiä *gatekeeping* (suom. portinvartija). Valdéon (2016: 36) totesikin kääntämisen olevan toissijainen portinvartija. Toisin sanoen kääntämisellä voi olla portinvartija-asema varteenotettavien uutisten julkaisuvalinnassa. Myös Conwayn (2008: 30) mukaan journalistit toimivat portinvartijoina, jotka päättävät, mitä milloinkin pidetään ja mitä puolestaan jätetään pois. On totta, ettei portinvartijateoria liity pelkästään kääntämiseen, mutta se on mielestäni silti mielenkiintoinen näkökulma myös journalistiseen kääntämiseen ja sen tutkimukseen (kts. lisää portinvartijateoriasta suhteessa journalistiseen kääntämiseen esim. Uusitalon pro gradu -tutkielma, 2019: 18–21, Valdéon 2016: 35–40 sekä van Doorslaer 2010b: 182).

Van Doorslaerin (2010b: 181) mukaan useissa uutistoimistoissa ympäri maailman kääntäjät eivät käännä tekstejä, mutta kääntäminen on tärkeä osa toimittajan työtä. Journalismin ja kääntämisen välinen erityinen suhde esimerkiksi lähdetekstiin tekee siitä käännöstieteen näkökulmasta mielenkiintoisen (van Doorslaer 2010b: 183). Uusitalo (2019: 76) kiteyttää journalistiikan ja käännöstieteen väliin sijoittuvasta journalistisesta kääntämisestä pro gradu -tutkielmassaan seuraavasti: ”Mielestäni tämä luo rohkaisevaa kuvaa siitä, että journalismi ja käännöstiede voisivat hiljalleen astua ulos omista poteroistaan ja journalistinen kääntäminen voitaisiin nostaa pysyvästi yhdeksi käännöstieteessä tunnistetuksi kääntämisen alalajiksi omine erityispiirteineen”.

2.2 Journalistisen kääntämisen erityispiirteet

Lähteen määritelmä on tässä tutkimuksessa olennainen, sillä usein journalistisessa kääntämisessä juuri lähteen jäljittäminen on hankalaa. Perrinin ja Ehrensberger-Dow'n (2012: 352, oma käännös) mukaan: ”Kääntäminen on mukana uutistuotannon kaikissa aspekteissa, mukaan lukien se, miten toimittajat käsittelevät lähdemateriaalejaan, kohdetekstejään ja sosiaalista ympäristöään”.

Bielsan & Bassnettin (2009: 65) mukaan uutiskääntäjä voi olla olematta uskollinen lähdetekstille, toisin kuin kirjallisuuden kääntäjä. Uutiskääntäjä voi luoda kirjallisuuden kääntäjään verrattuna varsin erilaisen suhteen usein allekirjoittamattoman uutisen kanssa. Uutisen pääasia on tarjota informaatiota tapahtumista ytimekkäästi ja selkeästi (*ibid.*: 65). Journalistiset tekstit problematisoivat lähdetekstin käsitteen sen yleisesti ymmärretyssä merkityksessä (van Doorslaer 2010a: 181).

Haapanen & Perrin (2019: 15) muistuttavat, että tutkimusten mukaan on yleistä, että journalistit käyttävät materiaalia useista eri lähteistä, ja käyttävät sitten osia niistä luodakseen itsenäisen ja

uniikin tarinan (esim. Bell 1991 ja Perrin 2013). Yhä useammin nämä lähteet on kirjoitettu toisella kielellä, mikä myös tarkoittaa samalla sitä, että materiaalia pitää kääntää (Haapanen & Perrin 2019: 15). Myös suora lainaaminen on yleinen, tunnusomainen ja normaali käytäntö journalismissa (*ibid.*: 17) Uusimmat tutkimukset kuitenkin osoittavat, että lähde- ja kohdeilmauksen välinen suhde on paljon monimutkaisempi (Haapanen & Perrin 2019: 17).

Aina, kun haastattelut ja julkaistut artikkelit sisältävät eri kieliä, alkuperäinen teksti, johon lainaus perustuu, käännetään (Haapanen & Perrin 2019: 15). Haapanen & Perrin (*ibid.*: 18–19) kutsuvat tätä ilmiötä nimellä *translingual quoting* (translinguaalinen lainaus, oma käänös). Ilmiötä on lähestytty pitkään kuitenkin määrittelemättä tai nimeämättä sitä (*ibid.*: 18). Translinguaalisesta lainauksesta (*translingual quoting*) lisää esim. Haapanen & Perrin 2019: 16–39.

Hautasen (2008: 39–101) pro gradu -tutkielma osoittaa, että välillä lainaukset olivat sananmukaisia käännöksiä, joskus taas ”suurin piirtein” käännöksiä tai jopa tiivistelmiä alkuperäisestä haastattelusta. Toimittajat totesivat, että mikäli haastattelussa käytetty kieli ei ole kaikkien asianosaisten äidinkieli, nyanssit saattavat jäädä pois (Haapanen & Perrin 2019: 20).

Kuten Uusitalo (2019: 6) pro gradu -tutkielmassaan, myös minä lähden omassa tutkimuksessani siitä lähtökohdasta, että ”journalistinen kääntäminen tarkoittaa kaikkea toimittajan työhön sisältyvää kääntämistä ja kaikkia niitä työvaiheita, joihin sisältyy kahden kielen välillä toimimista”. Van Doorslaer (2010b: 181) muistuttaa, että vaikka kääntämistä tapahtuu uutistuotannossa useillakin eri tasoilla, yleensä kääntämistä eivät kuitenkaan hoida ammattikäntäjät. Hän toteaa, että kääntämisellä on suuri rooli journalistin työssä. Journalistit etsivät, kääntävät, valitsevat, uudelleenmuotoilevat, kontekstualisoivat sekä editoivat informaatiota. Tätä kirjoitusprosessia, jossa yhdistetään kääntäminen ja editointi, Stetting (1989: 374) kutsui *transeditoinniksi* (kts. luku 2.1).

Bielsa (2007: 136) sanoo kääntämisen olevan tärkeä osa uutistoimistojen toimintaa juuri siitä syystä, että kielellinen monimuotoisuus sekä uutisten leviäminen useilla kielillä ovat tärkeä osa uutistuotantoa. Siltikään uutistoimistot eivät palkkaa varsinaisia kääntäjiä. Bielsa (*ibid.*: 136) toteaa, että uutistuotannot palkkaavat mieluummin journalisteja kuin kääntäjiä, sillä journalisteilla on kokemusta ja ymmärrystä journalistisista tyyleistä ja teksteistä.

Uusitalo (2019: 14) muistuttaa Bielsan ja Bassnettin (2009: 10) mukaisesti, että ”uutiskääntäminen on nimenomaan vahvasti kotouttavaa kääntämistä, jossa materiaalia muokataan sitä kuluttavan kohdeyleisön tarpeisiin sopivaksi”. He (*ibid.*: 132) toteavat myös, että vaikka uutiskääntämiseen sisältyykin sana ”kääntäminen”, uutiskääntämisen prosessi ei täysin vastaa kääntämistä sen yleisesti

ymmärretyissä merkityksessä. Bielsa & Bassnett (*ibid.*: 132) alleviivaavat, että uutiskääntämisessä kaikkein olennaisinta on saada tieto järjestettyä sellaiseen muotoon, joka palvelee kohdeyleisöään kaikkein parhaiten.

Holland (2013: 336–341) puolestaan erittelee useita journalistiseen kääntämiseen vaikuttavia tekijöitä. Näitä ovat esimerkiksi aikapaine, resurssit, kielelliset rajoitteet ja englannin kielen dominoiva asema maailmassa (Holland 2013: 336–341).

Bielsa ja Bassnett (2009: 64, käänös Uusitalo, 2019: 15) tiivistävät uutiskääntämisen tyypillisimmän työprosessin viiteen kohtaan:

1. ”Otsikon ja ingressin muuttaminen
2. Ylimääräisen tiedon poistaminen
3. Olennaisen taustatiedon lisääminen
4. Kappaleiden järjestyksen muuttaminen
5. Tiivistäminen.”

Valmiista käännöksestä pyritään lähdetekstiä näin runsaasti editoimalla luomaan samalla täysin uusi lähdeteksti, kokonaan uusi uutinen, joka sopii julkaistavaksi uuden kohdeyleisönsä tarpeisiin (Bielsa & Bassnett, 2009: 64).

Myös Bielsa (2007: 136) muistuttaa, että kääntäminen kuuluu tärkeänä osana uutistoimistojen työtehtäviin. Silti hän (*ibid.*: 136) toteaa, että uutistoimistoihin- ja tuotantoihin palkataan mieluummin journalisteja kuin kääntäjiä. Tämä puolestaan johtuu siitä, että vain ensiksi mainituilla on työhön vaadittavat ominaisuudet; journalistisen työn kokemus sekä yksityiskohtainen tietotaito journalistisen alan tyylistä ja genreistä. Vaikka uutiskääntäjinä toimivat eivät todellisuudessa olisi journalisteja, heidän odotetaan silti toimivan journalistin tavoin (Bielsa 2007: 136).

Bielsa (2007: 137) jatkaa, että juuri monikielisyyden takia uutistoimistoissa työskenteleviltä journalisteilta myös odotetaan sujuvaa kielitaitoa myös vieraissa kielissä. Bielsan (*ibid.*: 141) mukaan uutiskääntämisen pääasiallinen tavoite on saattaa informaatio nopeasti lukijoilleen selkeästi ymmärrettävään muotoon. Hän sanoo myös, että uutiskääntäjät kääntävät massoille. Myös siksi käytetyn kielen tulee olla mahdollisimman selkeää (*ibid.*: 141).

Perrin & Ehrensberger-Dow (2012: 368) puolestaan toteavat, että journalistit voivat jättää joitain asioita ulkopuolelle tai kokonaan kääntämättä, mikäli he eivät joko ymmärrä lähtötekstiä täysin tai heillä ei ole sen kääntämiseen riittäviä resursseja. Samaa mieltä on myös Uusitalo (2019: 71):

Toisin kuin toimittaja, kääntäjä ei voi ohittaa lähdetekstin ongelmia ja etsiä parempaa lähdetekstiä. Näin ollen voidaan todeta, että vaikka sekä kääntäjät että toimittajat työskentelevät kielen parissa, kääntäjällä on oltava valmiudet ja taidot mennä vielä toimittajaa syvempään ymmärrykseen lähdekielestä.

Sitä vastoin Haapasen haastattelemat toimittajat eivät ajatelleet, etteivätkö alun perin toisella kielellä toteutetut haastattelumateriaalit toimisi uudelle kielelle kirjoitettuna suorien sitaattien lähteenä (Haapanen & Perrin 2019: 20). Esimerkiksi Matsushitan (2016: 129; 182) mukaan sanomalehtikirjoituksessa suorien lainausten käyttö voi tuoda tekstile lisäarvoa, kuten aitoutta ja elävyyttä. Näistä syistä kääntäjätoimittajat säilyttävät herkästi suorat lainaukset, vaikka alkuperäisen puhujan sanoja olisi muokattu rankastikin (kts. lisää Haapanen & Perrin 2017). Tämä on olennaista oman tutkimukseni kannalta, sillä katson mainittujen *Helsingin Sanomien* ulkopuolisten lähteiden kontekstin yhteydessä myös sitä, kuinka moni lähteistä ja suorista linkeistä on mainittu nimenomaan suorien sitaattien yhteydessä.

Perrin & Ehrensberger-Dow (2012: 354) mukaan journalististen käännösstrategioiden voidaan olettaa liittyvän heidän kielelliseen tietoisuuteensa. Perrin & Ehrensberger-Dow (*ibid.*: 354, oma käännös) määrittelevät kielellisen tietoisuuden: ”Kielenkäyttäjän yksilöllisesti määräytyvän, sosiaalisvaikutteisen ja sosiaalisesti muotoutuvan herkkyyden ja ymmärryksen kielestä, kielen käytöstä ja kielenkäyttötilanteista”. Sitä vastoin journalistit toimivat enemmän tai vähemmän tietoisesti (*ibid.*: 354).

Uusitalon (2019: 38) mukaan Pymin (2010: 128) näkemys nykykääntämisestä on lähellä journalistisen kääntämisen piirteitä. Yksi lähdeteksti, yksi kohdeteksti -näkömyksen sijaan Pym sanoo kääntämisen olevan yhä useammin ”yksittäisten lauseiden, ilmaisu- ja termien kääntämistä ilman kontekstia” (Uusitalo 2019: 38). Pymin määritelmä siis kuvastaa jo varsin hyvin journalistista kääntämistä. Määritelmän mukaan se hyödyntää usein materiaalia yksittäisiä tietolähteitä, ilmaisuista tai lauseista ja yhdistää ne kokonaan uudeksi konseptiksi (Uusitalo 2019: 38).

Bielsa & Bassnett (2009: 83) totesivat, että on hyvin vaikea erottaa niitä käännöstaustaiset toimittajat niistä toimittajista, joilla puolestaan on journalistinen tausta. Tämä johtuu heidän (*ibid.*: 83) mielestään siitä, että tullakseen journalistisiksi kääntäjiksi kääntäjien pitää tosiasiasa muuttua journalisteiksi. Uusitalo (2019: 45) puolestaan toteaa, että hänen pro gradu -tutkielmaansa osallistuneet toimittajat ”kokivat itse työprosessistaan kääntämiseksi tietojen poimimisen useista lähteistä (esim. lähdekielisistä medioista tai tiedotustilaisuuksista), vieraskielisten haastattelujen kääntämisen ja lisäksi haastattelupyyntöjen lähettämisen lähdekielen konventioiden mukaisesti”. He kuvailivat kääntämistä ”toimittajan yhdeksi työkaluksi ja osaksi työprosessia” (*ibid.*: 45).

Davier (2014: 61) toteaa, että termillä *kääntäminen* vaikuttaa olevan toimittajien korvissa negatiivinen konnotaatio, ja he saattavat jopa vältellä sitä. Eräs Davierin (*ibid.*: 61; 68, oma käänös) haastatteleminen toimittajista totesikin kääntämisen roolista työssään seuraavaa: ”Mutta ei meidän työmme ei ole kääntää, vaan välittää informaatiota, tai toisin sanoen informoida”.

Kääntäminen on osa uutistuotantoa, mutta toimittajat haluavat määritellä itsensä ennemminkin kansainvälisinä toimittajina tai kielitaitoisina toimittajina kuin kääntäjinä (Bielsa & Bassnett 2009: 15). Yleisesti toimittajien mielikuva kääntäjästä on myös suppeampi kuin ammattikäntäjien näkemys omasta työstään (*ibid.*: 15).

Bielsa & Bassnett (2009: 84) sanovat, että journalistisessa kääntämisessä lähdeteksti saattaa käydä läpi kokonaisvaltaisen muodonmuutoksen muuttuakseen uudelleen tekstiksi, joka palvelee tietyn kohdeyleisön tarpeita. He (*ibid.*: 88) toteavatkin, että selkeys on editoinnin/kääntämisen päästrategia siinä prosessissa, jossa tekstejä ei ainoastaan tarkisteta ja korjata, vaan myös uudelleenkirjoitetaan uudelle yleisölle. Bielsan & Bassnettin (2009: 92) mukaan osa toimittajista alleviivaa, että kääntämisen pitääkin olla näkymätöntä. Ei pelkästään siksi, ettei uutiskäännöksiä allekirjoiteta (ts. lähteen tekijää ei merkitä), vaan myös siksi, että näkymättömyys takaa käänöksen hyvälaatuisuuden. Käänöksen tulee nimittäin kunnioittaa alkuperäisen uutisen tuottajan työtä ja näkemystä (*ibid.*: 92).

Myös Gambierin (2016: 900) mukaan uutiskääntäminen on uniikki kääntämisen alalaji. Hän sanoo, ettei uutiskääntämisessä useinkaan ole mahdollista selvittää tekstin tuotanto- ja/tai käänösprosessia täysin. Tämä johtuu siitä, että journalistisen tuotantoprosessin luonne on monimutkainen, ja lisäksi siinä käytetään useita lähteitä (*ibid.*: 900).

Useinkaan ei ole mahdollista eritellä uutista siten, että selviäisi, mitä osia on editoitu ja mitkä ovat kieltenvälisen kääntämisen tulosta. Journalistinen kääntäminen usein myös problematisoi tekijän ja tekijänoikeudet. Van Doorslaer (2010a: 181, oma käänös), kuvailee journalistisen kääntämisen prosessia seuraavasti:

Kääntäminen ja kirjoittaminen tapahtuvat samanaikaisesti, yhdessä prosessissa, joka on samaan aikaan sekä luonteeltaan luova että myös uutta luova. On mahdotonta erottaa näitä kahta saman prosessin osasta toisistaan.

Toimittajat käyttävät yhdessä lähdetekstejä ja muita lähdemateriaaleja yhdistääkseen niistä kohdeyleisölleen sopivan kohdetekstin (Perrin & Ehrensberger-Dow 2012: 353). Toimittajien käyttämien käänösstrategioiden oletetaan liittyvän heidän kielelliseen tietoisuuteensa, jonka Ehrensberger-Dow & Perrin (*ibid.*: 354) määrittelevät kielenkäyttäjän yksilölliseksi herkkyudeksi

ymmärtää kieltä, sen merkityksiä ja sen käyttöä kussakin tilanteessa. Myös yhteiskunta ja sosiaalinen kanssakäyminen vaikuttavat tähän kielelliseen herkkyyteen. Sitä vastoin se, miten toimittajat lopulta toimivat, on enemmän tai vähemmän tietoista (*ibid.*: 354). Perrinin & Ehrensberger-Dow'n (*ibid.*: 366) tutkimus osoittaa lisäksi sen, että kääntäminen on osa koko uutisen kirjoittamisprosessia.

Van Doorslaerin (2010a: 181) mukaan journalistisen kääntämisen luonne on monimutkainen verrattuna siihen, mikä yleisesti ymmärretään ”varsinaiseksi kääntämiseksi”. Siksi nk. varsinaisen kääntämisen tutkiminen journalistisen tekstin tuottamisprosessissa on erittäin haastavaa, eikä välttämättä edes erityisen palkitsevaa (*ibid.*:181). Esimerkiksi Davier (2014: 55–64) osoittaa, että monikielisyys ja kääntäminen ovat suurissa uutistoimistoissa melko näkymättömiä, vaikka monikielisyys onkin niissä kuitenkin vahvasti läsnä. Hän toteaaakin, että uutistoimistoissa kielet ovat läsnä aivan kaikkialla (*ibid.*: 66). Myös Davier, Schäffner & van Doorslaer (2018: 156) toteavat, että kääntäminen on olennainen mutta usein piilossa oleva osa uutistuotantoa. He kuitenkin huomauttavat, että uutistuotannon monikielisyyden noteerattuaan sitä ei voi enää olla huomaamatta. He huomauttavatkin, että uutistuotannon monikielisyyden huomattuaan ymmärtää myös tuon monikielisyyden jäljittämisen haasteet (*ibid.*: 156).

2.3 Journalistinen kääntäminen ja maailmankuvan rakentuminen

Tässä alaluvussa 2.3 käsittelen sitä, millainen vaikutus journalististen tekstien käännostratkeisuilla ts. journalistisilla käännoksilla voi olla niiden lukijoiden maailmankuvan muovautumisessa. Esimerkiksi Salmi & Luodonpää-Mannin (2022: 100) eräänä tutkimustuloksena oli, että journalistin tekemillä ratkeisuilla oli vaikutusta siihen, millainen kuva suomalaiselle yleisölle kustakin presidenttiehdokkaasta rakentui. Kuitenkaan tutkimuksen artikkeleiden aiheena olevilla Ranskan presidentinvaaliehdokkailla itsellään ei ole juurikaan mahdollisuuksia vaikuttaa kampanjansa julkisuuskuvaan toisessa maassa (*ibid.*: 100).

Schäffner (2008: 4–21) analysoi korpusta, jossa oli sekä käännettyjä journalistisia tekstejä että poliittisia lausumia, jotka uudelleen muokattiin kohdeyleisölle. Schäffnerin (*ibid.*: 22) mukaan institutionaalaisella ja ideologisella tasolla on vaikutusta siihen, millaisia käännoksista tehdään, ja sitä kautta siihen, miten kansainvälistä politiikkaa yleensäkin esitetään. Myös Valdéon (2008: 322–323) on sitä mieltä, että journalististen tekstien valinta, kääntäminen ja editointi vaikuttavat kaikki osaltaan siihen, miten maailmankuva rakentuu. Uutisten kirjoittajat päättävät, mikä on relevanttia julkaista ja mikä puolestaan ei (*ibid.*: 320). Perrinin & Ehrensberger-Dow'n (2012: 367) tutkimus osoittaa, että kääntäminen on mukana uutistuotannon kaikilla tasoilla. Hekin (*ibid.*: 367)

muistuttavat, että uutistuotannossa journalistien tekemillä valinnoilla ja strategiolla on vaikutusta siihen, ketkä ylipäättään ovat edustettuina uutisissa, mistä aiheista puhutaan sekä miten tekstit, aiheet ja puheet esitetään.

Myös tulkkien rooli on alkanut kerätä huomiota uutisten levikin näkökulmasta. Schäffnerin (2015) ja Mundayn (2018) tutkimusten pohjalta rakensivat myös Zheng & Ren (2018) omaa tutkimustaan. Zheng & Ren (2018: 692) totesivat, että tulkkien tulkkamat asiat vaikuttavat myös uutistenkirjoitusprosessiin ja sitä kautta myös poliittiseen diskurssiin. He (*ibid.*: 703) myös totesivat, että tutkimuksensa perusteella suurinta osaa tulkkien tulkkamista versioista hyödynnettiin luotettavina lähteinä, jotka auttavat ymmärtämään kiinalaisia johtajia sekä poliittisen korrektiuden saavuttamiseksi. Toisaalta Gu (2019a, 2019b) sanoo, että journalisteilla on tapana noudattaa esimerkiksi virallista hallituksen linjausta ja täten levittää positiivista mielikuvaa englanniksi.

2.4 Uutistoimistojen rooli maailmankuvan rakentumisessa

Tässä kappaleessa muistutan uutistoimistojen roolista ja vastuustakin jo edellisessä luvussa mainitsemani lukijoiden maailmankuvan rakentumisessa. Bielsa & Bassnett (2009) keskittyvät erityisesti kääntämiseen rooliin niin kutsutuissa globaaleissa uutistoimistoissa, kuten *AP*, *Reuters* ja *AFP*. Lisäksi he tutkivat konkreettisia käännettyjä uutistekstejä. Van Doorslaerin (2010b: 180) mukaan uutisten julkaisuun, niiden kääntämiseen ja editointiin liittyvät päätökset muodostuvat useamman eri voimatekijän sanelemana. Tällaisia voimatekijöitä ovat esimerkiksi mantereet, alueet, kieli sekä poliittiset- ja ideologiset tekijät (*ibid.*: 180). Voidaan siis todeta, että journalistiseen kääntämiseen liittyvien päätösten ja valintojen takana vaikuttavat monet eri tekijät. Myös Bani (2005: 38) muistuttaa, että kielitaitoon liittyvät puutteet vaikuttavat osaltaan siihen, mitä ja millaisia uutisia uutistoimistoissa kulloinkin valitaan. Bani (*ibid.*: 38) sanoo, että käytännössä uutiskäännösten lähtökieli on jokin seuraavista: englanti, ranska, saksa, espanja tai portugali. Täten muilla kielillä kirjoitetut uutiset jätetään käytännössä ulkopuolelle, eikä niitä lähdetä kääntämään (*ibid.*: 38).

Van Doorslaer (2009: 86–90) osoitti selvän yhteyden maantieteellisellä tasolla julkaistavien kansainvälisten uutisten ja sen välillä, mitä uutistoimistoa käytetään uutisten päälähteenä. Esimerkiksi Belgian flaaminkielisellä alueella hyödynnetään paljon uutistoimisto *AP*:ta, jolloin siellä julkaistaan enemmän Yhdysvalloista kertovia uutisia. Belgian ranskankielisellä alueella (Wallonia) uutistuotannoissa puolestaan hyödynnetään uutistoimistoista eniten *AFP*:ta, jolloin siellä julkaistaan enemmän Ranskaan liittyviä uutisia (*ibid.*: 86–90). Toisin sanoen valittu uutistoimisto

vaikuttaa siihen, mistä uutistuotanto lopulta uutisoi. Van Doorslaer (2010a: 183) jatkaa, että vaikka uutistoimistot nykyään ilmaisevatkin itse olevansa ”globaaleja” uutistoimistoja, ne eivät silti todellisuudessa voi kieltää juuriaan. Tutkimuksensa tulosten perusteella van Doorslaer (2009: 90; 2010a: 178) toteaa ranskankielisten uutistoimiston käytön perusteella myös kielen merkityksestä sen, että kielellinen identiteetti dominoi joskus vahvastikin uutisten valintaa verrattuna muutoin yleisesti hyväksytyihin kriteereihin, kuten maantieteelliseen läheisyyteen.

Uutistoimistojen ja lähteen alkuperä vaikuttaa siihen, millaisia uutisia valikoituu julkaistaviksi, toisin sanoen, mistä kulloinkin uutisoidaan. Bielsan & Bassnetin (2009: 49) kysymykseen siitä, ovatko uutistoimistot tarpeeksi irti alkuperästään uutisia tehdessään, ei ole vielä saatu vastausta.

2.5 Journalistisen kääntämisen määritelmään ehdotetut termit

Tässä kappaleessa kerron nimenomaan journalistisen kääntämisen määrittelyn hankaluuden vuoksi ehdotetuista termeistä. Van Doorslaer (2012: 1049–1050; 1057, oma käänös) käytti alun perin termiä ”*journalator*” puhuttaessa ”uutistuotannon työntekijästä, joka käyttää kääntämistä sen laajassa merkityksessä työväliseenään muokatessaan tai luodessaan informatiivisia journalistisia tekstejä”. Filmer (2014: 141) haastatteli tutkimuksessaan journalisteja 20–45 minuutin osissa. Haastatteluidensa perusteella Filmer pystyi tekemään joitain johtopäätöksiä siitä, millainen merkitys käännösten suhteen tehdyillä ratkaisuilla voi olla stereotyyppien vahvistamisessa uutisdiskurssissa. Hän käytti tutkimuksessaan van Doorslaerilta (2012: 1049-1050; 1057) lainattua ilmaisua ”*journalator*” (*journalist + translator*, suom. journalisti + kääntäjä) kuvaamaan journalistia, jonka työssä kuitenkin tärkeä osa on juuri kääntäminen. Filmer (2014: 154) kuitenkin sanoo, että vaikka kaikki hänen haastattelemansa journalistit kääntävät työssään, heillä ei välttämättä ole kaikkia siihen tarvittavia valmiuksia ja taitoja. Filmer (*ibid.*: 154) toteaa tutkimuksensa lopussa, että ”*journalatorin*” varsinainen esiinmarssi on kuitenkin vielä kaukana tulevaisuudessa. Conway (2008: 30) on sitä mieltä, että uutiskääntämisen aiemman tutkimuksen keskittyminen lähinnä itse journalistiin/journalistikääntäjään saattaa haitata muiden tutkimuksen kannalta tärkeiden tekijöiden roolin huomioimista.

Havumetsä (2021: 31) muistuttaa aiheellisesti, että kuten kaiken muunkin kääntämisen suhteen, myös journalistisen kääntämisen arvioinnissa on otettava huomioon olosuhteet, joissa käännetään. Havumetsä (2021: 40) itse ehdottaa termiä ”paraprofessionaalinen kääntäjä” auttamaan myös toimittajan työn translatorisuuden tunnistamisessa muun muassa erilaisissa siteeraustilanteissa. Esimerkiksi Huotari, Hjort & Veivo (2023: 27) hyödynsivät Kolehmaisena, Koskisen & Riionheimon (2015: 372–373) Holz-Mänttärin (1984) laajempaa määritelmää translatorisesta

toiminnasta tarkoittamaan ”kaikkia niitä kielenkäyttäjän toimia, joissa jotakin yhdellä kielellä jo ilmaistua 'toistetaan' toisella kielellä”. Holz-Mänttärin (1984) käyttämä termi ”translatorinen toiminta” tarkoitti alun perin ainoastaan ammattimaista käännös- ja tulkkaustoimintaa (Huotari, Hjort & Veivo 2023: 27).

Paraprofessionaalinen kääntäminen on kuitenkin laajempi termi, joka terminä koskee paljon muitakin kuin journalisteja. Huotari, Hjort & Veivo (2023: 28) toteavat paraprofessionaalisen kääntämisen olevan Koskelan, Koskisen ja Pilkkeen (2017: 406) määritelmän mukaan ”sellaista ammatillisissa konteksteissa harjoitettavaa translatorista toimintaa, jota tekevät muut kuin kääntäjän tehtävään palkatut henkilöt keskeisten työtehtäviensä suorittamiseksi, mutta eivät päätehtävänään”.

Liu (2019: luvut 2–4) on ehdottanut termiä *transframing* nykyisin jo vakiintuneen *transeditoinnin* tilalle. Liu (*ibid.*: luvut 2–4) teki ehdotuksensa siitä syystä, että *transframing* kuroisi paremmin umpeen kuilua käännöstieteen ja journalistiikan välillä. *Converge* on toinen tiedotusopin termi, joka on saanut huomiota käännöstieteessä erityisesti uutiskääntämisen puolella (esim. Davier & Conway 2019: 1–4). Käytän tässä suomenkielistä ilmaisua ”lähentyminen” (oma käännös). Davier & Conway (*ibid.*: 1) nimittivät tätä lähentymistä ”kameleontiksi” (engl. *chameleon*). Se, että nimenomaan journalistisen kääntämisen määritelmään on ehdotettu useita eri termejä lisätynä siihen, etteivät tutkijat ole päässeet täyteen yhteisymmärrykseen sen määrittelystä, kertoo mielestäni omalta osaltaan journalistisen kääntämisen erityisestä luonteesta ja verrattain uudesta roolista osana käännöstutkimuksen kenttää (kts. luku 2.1 ja 2.2).

2.6 Journalistisen käännöstutkimuksen metodien moninaisuudesta

Tässä osiossa kerron lyhyesti journalistisen kääntämisen tutkimuksen moninaisuudesta sen tutkimusmetodeihin liittyen. Valdéonin (2020: 326) mielestä Scammelin (2018) käyttämät kotouttaminen ja vieraannuttaminen eivät toimi kovin hyvin käännettyjen uutisten tutkimuksessa. Havumetsän (2020: 451) mukaan journalistit saattaisivat työssään hyötyä erityisen huomion kiinnittämisestä kääntämisen kompleksisuuteen transkulttuurisessa kommunikoinnissa.

Journalistisen kääntämisen tutkijat ovat olleet kiinnostuneita myös diskurssianalyysiin pohjautuvista tutkimusmenetelmistä. Diskurssianalyysia ovat tutkimuksissaan hyödyntäneet esimerkiksi Munday & Zhang (2015) ja Munday (2018). Munday (2018: 181–183) hyödynsi Martin Whiten *Appraisal theory* eli suhtautumisen teoriaa tutkiessaan Yhdysvaltain entisen presidentin Donald Trumpin puheita. Suhtautumisen teoriaa käytti tutkimuksensa pohjana myös Manfredi (2018) analysoidessaan vieraskielisten tekstien italiankielisten käännösten ideologisia elementtejä.

Kriittistä diskurssianalyysia ovat journalistisen kääntämisen tutkimuksissaan hyödyntäneet myös Caimotto (2019), Palmer (2018) ja Filmer (2018).

Kiinalaiset tutkijat ovat käyttäneet paljon diskurssianalyysin keinoja tutkimuksissaan, esimerkiksi Li (2018), Xia (2019) sekä Pan (2014). Myös Bazzi (2019) hyödynsi diskurssianalyysia käsitellessään vuonna 2013 ja 2017 välillä Lähi-idässä julkaistuja uutisia Syyrian, Irakin, Bahrainin ja Jemenin konflikteista.

Davier, Schäffner & Doorslaer (2018: 158) käsittelevät sitä erityiskysymystä, kuinka hyvin käännöstieteen tutkijat ovat varautuneet tilanteisiin, joissa lähde- ja kohdetekstin välinen yhteys ei ole täysin selvä. He (*ibid.*: 158) muistuttavat, että vaikka käännöstieteen tutkijat voivat tehdä hypoteeseja käännösstrategioista tekstianalyysin perusteella, he eivät voi kuitenkaan todella tietää sellaisista institutionaalisista tai henkilökohtaisista ohjaustekijöistä, joiden mukaan käännösvalinnat tehdään.

2.7 Kääntämisen määritelmä journalistisessa kääntämisessä

Kuten Salmen & Luodonpää-Mannin (2022: 86) tutkimuksessa, myös omassa tutkimuksessani lähdän siitä näkökulmasta, että kaikki uudelleenkirjoittaminen, joka on alun perin ilmestynyt toisella kielellä, lasketaan kääntämiseksi. Tähän päätökseen Salmi & Luodonpää-Manni päätyivät esimerkiksi Melby & al. (2014: 395) määritelmän perusteella. Heidän (*ibid.*: 395, oma käännös) mukaansa kääntäminen määritellään laajennetussa mielessään seuraavasti: ”Kääntäminen on lähdesisältöä vastaavan kohdesisällön luomista sovittujen määritelmien mukaisesti”. Davierin & Conwayn (2019: 3) mukaan teknologian kehittyminen on osaltaan vaikuttanut siihen, että erilaisten medioiden, kuten sanomalehtien, radion, television sekä internetsivujen välinen, aiemmin selkeä ero ei ole nykyään enää yhtä selvä.

Davierin (2015: 548) mukaan kääntämisen määritelmää tulisi ylipäätään laajentaa kääntämiseen liitettyjen lisämääreiden kehittämisen sijaan. Davier, Schäffner & Doorslaer (2018: 159) toteavat näistä esimerkeiksi sellaiset kuin transeditointi (*transediting*) (Stetting 1989: 374) ja lokalisaatio (*localization*) (Orengo 2005: 170–185). He (Davier, Schäffner & Doorslaer, 2018: 158) toteavat kvalitatiivisen datan auttavan ymmärtämään kääntämisen moniulotteisuutta uutistuotannoissa. Heidän (*ibid.*: 160) mielestään termi ”kääntäminen” on kyllin laaja kattamaan kaiken uutistoimituksessa tapahtuvan monikielisen -ja kulttuurisen toiminnan kielensisäinen -ja intersemioottinen kääntäminen mukaan luettuina. Myös Gambier (2016: 888) toteaa, että termillä *kääntäminen* tuntuu olevan huono maine, ja siksi sen tilalla käytetään herkästi muita termejä.

Esimerkkinä näistä termeistä ovat mm. *lokalisatio*, *transeditointi* ja *transkreaatio* (engl. *transcreation*). Gambierin (*ibid.*: 888) mielestä tällainen useiden eri termien viljely saattaa kuitenkin jopa hämärtää koko käännoistutkimuksen toimialan ymmärtämistä.

Bielsa & Bassnetin (2009: 123) mukaan variaatiota ei voi kääntämisessä välttää. Heidän (*ibid.*: 123) mielestään kysymys kuuluukin, milloin variaatiota tulee liikaa? Jos variaatiota on liikaa, voiko lopputulosta edelleen kutsua käännokseksi? He (*ibid.*: 123) toteavat edellä mainittujen kysymysten olevan olennaisia journalistisessa kääntämisessä, sillä ainoa varmasti jäljitettävä lähde saattaa olla jokin tapahtuma ilman, että voidaan varsinaisesti jäljittää mitään tiettyä tekstiä. Uusi uutinen voi koostua useista, keskenään erilaisista lähteistä kerätystä materiaalista. (Bielsa & Bassnett 2009: 13–14).

2.8 Lähdetekstin jäljittämisen problematiikka journalistisessa kääntämisessä

Journalistisessa kääntämisessä lähdetekstin jäljittäminen on hieman erilaista kuin muilla kääntämisen osa-alueilla. Esimerkiksi Davier & van Doorslaer (2018: 242) totesivat journalistien tekstien lähdetekstin jäljitettävyyden haasteelliseksi, sillä alkuperäisiä lähdetekstejä ja tekijöitä voi olla useita. Van Doorslaer (2010a: 181, oma käänno) kuvailee journalistisen kääntämisen lähdetekstin problematiikkaa seuraavasti:

Useat lähdetekstit yhdistettynä informaation käsittelyyn ja tekstin muunteluun sekä koko siihen uudelleenkirjoitusprosessiin, jossa muokataan uusi kohdeteksti, problematisoi koko lähdetekstin olemuksen ja sen statuksen, joka yleisesti ymmärretään nk. normaalina käännoosuhteena.

Journalistista kääntämistä ”on kuvattu sillä oletuksella, että ylipäättään on olemassa jokin lähdeteksti, josta kääntäminen alkaa” (Uusitalo 2019: 18). Eräs Uusitalon (2019: 51) haastatteleminen toimittajista (Uusitalon pro gradussa toimittaja numero 1: *ibid.*: 51) kiteytti uutistekstien kääntämisestä seuraavasti: ”Se kääntäminen toimii niin, että poimii eri lähteistä täydentäviä tietoja jonkunlaiseen sillisalaattityyliin ja koettaa ommella niistä sellaisen lopputuloksen, joka olisi mahdollisimman monipuolinen mutta selkeä.” Uusitalon (*ibid.*: 51) haastattelema toimittaja tiivistää mielestään hienosti erityisesti journalistisen kääntämisen erityispiirteen. Tietoa kerätään useista lähteistä ja niistä lopulta luodaan kokonaan uusi kohdeteksti, jolloin yhden yksittäisen lähdetekstin jäljittäminen ei välttämättä ole edes mahdollista tai mielekäästä.

Myös Salmi & Luodonpää-Manni (2022: 85) huomauttavat journalistien tekstien alkuperäislähteiden jäljittämisen olevan haastavaa (kts. lisää esim. Orengo 2005: 180). Salmi &

Luodonpää-Manni (*ibid.*: 85) muistuttavat Durantin (2004: 453) mukaisesti, että journalistien tekemät ratkaisut ja päätökset vaikuttavat maailmankuvan muodostumiseen sekä siihen, miten teksti rakentuu. Myös Salmi & Luodonpää-Manni (*ibid.*: 98) tulivat omassa tutkimuksessaan, siihen tulokseen, että *Helsingin Sanomien* artikkeleiden alkuperäisten lähdetekstien löytäminen osoittautui hankalaksi. Yhdeksi syyksi tähän he toteavat sen tosiseikan, ettei journalismin totuttuihin käytänteisiin kuulu yksityiskohtaisten lähdetietojen antaminen. Tässä on oletuslähtökohta myös oman tutkimukseni osalta.

Salmi & Luodonpää-Manni (2022: 99) onnistuivat kuitenkin löytämään seitsemän (7) lähdetekstiä yhteensä 52:lle tutkimuksensa artikkelille. Lähdetekstien verrattain pieni paikantamisprosentti kertoo myös kyseisessä tutkimuksessa journalististen tekstien lähdetekstien jäljittämisen problematiikasta. Salmi & Luodonpää-Manni (*ibid.*: 86) huomauttavat journalistin oman näkökulman mahdollisesti vaikuttavan myös siihen, mistä ja miten hän kirjoittaa ja mitä siten myös kääntää.

Journalistisen kääntämisen lähdetekstien moninaisuuden osalta Vuorinen (1996: 200) muistuttaa, että toimittajat etsivät myös henkilökohtaista ymmärrystä käsillä olevasta aiheesta varsinaisten lähdetekstien lisäksi esimerkiksi aiemmin kirjoitetuista teksteistä, kirjoista, muilta kääntäjiltä tai toimittajilta, ulkopuolisilta asiantuntijoilta tai muista suullisista lähteistä. Edellä mainitut lähteet lisäävät toimittajan tietämystä käsillä olevasta aiheesta ja niiden sisältöä saattaa päätyä lopulliseenkin uutiseen. Ne ovat silti sen kaltaisia tietoja, joita ei oikeastaan voida jäljittää mihinkään yksittäiseen lähdetekstiin (*ibid.*: 200). Myös nämä seikat hankaloittavat osaltaan journalistisen käännökseen alkuperäislähteiden paikannettavuutta.

Van Doorslaer (2010b: 182–183) huomauttaa, että vain harvoin tapauksia kääntäminen todella nähdään varsinaisena osana uutistuottamista. Kuten tässä luvussa on jo aiemmin mainittu, varsinaisia kääntäjiä työskentelee uutistoimituksissa vähän. Täten journalistista kääntämistä nähdään harvoin ”oikeana kääntämisenä” tai kääntämisenä sen yleisesti ymmärretyssä merkityksessä (van Doorslaer 2010b: 182). Median ulkopuolella on useita sellaisia tapauksia, joissa lähtö- ja kohdeteksti tai -tuote ovat helposti jäljitettävissä. Journalistisen kääntämisen osalta lähdetekstin tunnistaminen on kuitenkin problemaattisempaa. Yleensä useita lähteitä, tai yhä useammin, useita lähdetekstejä hyödynnetään, ja niistä kootaan uusi kohdeteksti. Lukuisat lähdetekstit yhdistyvät ja muuntautuvat monimutkaisessa työprosessissa, jossa tekstiä muokkaamisen jälkeenkin uudelleenkirjoitetaan, loppujen lopuksi uuden kohdetekstin

muodostamiseksi. Lähdetekstien lukumäärä problematisoi sen, mikä ”normaalisti” kääntämisessä ymmärretään lähdetekstiksi (*ibid.*: 182).

Davier, Schöffner & Doorslaer (2018: 156) huomauttavat, että uutistuotannossa epäselvä lähtö- ja kohdetekstin välinen käännössuhde tekee journalistisen kääntämisen rajat melko epätarkoiksi, ja se puolestaan vaikeuttaa samalla kääntämisen määrittelyä journalistisella kentällä. Heidän (*ibid.*: 157) mukaansa kaikki osallistujat olivat yksimielisiä siitä, ettei pelkkä tekstianalyysi riitä luomaan syvempää ymmärrystä journalistisen kääntämisen kasvavaan tutkimusalaan.

Van Doorslaer (2010b: 183) toteaa, että kääntämisen rooliin journalistisessa kentässä vaikuttaa lähdetekstin problemaattisuuden lisäksi myös tekijän ja tekijänoikeuksien problematiikka. Journalististen tekstien tuottamisprosessissa kääntäminen ja kirjoittaminen nivotaan yhteen prosessissa, joka on samanaikaisesti sekä luova että kokonaan uutta luova. Yleensä on mahdotonta erottaa näitä kahta prosessin tuotosta toisistaan. Van Doorslaerin (*ibid.*: 183) mukaan juuri tästä nimenomaisesta syystä uutistuotannoissa ei ole ns. ”oikeita” kääntäjiä, mikä on paradoksaalista. Kääntäminen on uutistuotannossa kaikkialla, eikä uutistuotannoissa siksi ole varsinaisia kääntäjäpaikkoja.

Tämän tutkielman toisen luvun tarkoitus oli lyhyesti käydä läpi tähän mennessä tehtyä journalistisen kääntämisen tutkimusta ja journalistiseen kääntämiseen liittyviä piirteitä, jotka osaltaan erottavat ja toisaalta yhdistävät sitä niin kutsutun perinteisen käännöstutkimuksen kanssa. Seuraavassa luvussa kolme kerron oman tutkimukseni aineistosta ja päämäärästä tarkemmin.

3 Aineisto

Tässä luvussa käsittelen tutkimukseni aineistoa tarkemmin. Alaluvussa 3.1 kerron tarkemmin aineistooni kuuluvista *Helsingin Sanomien* artikkeleista keväältä 2017. Osio 3.2 puolestaan kertoo tämän tutkimuksen ulkopuolelle rajatuista osista. Osiossa 3.3 erittelen aineistooni kuuluvien artikkelien julkaisuosastot *Helsingin Sanomissa*. Alaluvussa 3.4 käsittelen oman tutkimukseni päämäärää ja kerron lisäksi hypoteesini tutkimukseni mahdollisista tuloksista. Osio 3.5 päättää tämän aineistoa käsittelevän luvun, ja siinä kerron tarkemmin niistä yksityiskohdista, joita aineistostani tutkin. Kuten muissakin tämän pro gradu -tutkielman luvuissa, myös tässä luvussa käytän *Helsingin Sanomista* ajoittain lyhennettä *HS*.

3.1 Aineiston artikkelit

Tässä tutkimuksessa on käytetty aineistona Turun yliopiston ranskan oppiaineen keräämää aineistoa, jonka käyttöön on saatu lupa yliopistonlehtori Leena Salmelta. Kyseinen ranskan oppiaineen keräämä alkuperäisaineisto koostui yhteensä 94:stä *Helsingin Sanomien* artikkelista, jotka liittyvät Ranskan vuoden 2017 presidentinvaaleihin tai sen presidenttiehdokkaisiin. Aineistoon on kerätty kaikki *HS*:n keväällä 2017 aiheeseen liittyvät uutiset ajalta 12.2.-8.5.2017. Salmi & Luodonpää-Manni (2022: 88) jättivät omassa tutkimuksessaan lopulta yhden artikkelin pois, joten heidän tutkimuksensa ensimmäisessä korpuksessa lopullinen artikkelien määrä oli 93. *Helsingin Sanomien* artikkeleista koostuvan alkuperäisen korpuksen keräystavasta katso tarkemmin Salmi & Luodonpää-Manni (*ibid.*: 88).

Aineistoni osalta kyseessä on nimenomaan *Helsingin Sanomien* verkkojulkaisu, joka löytyy internetosoitteesta hs.fi. Tilaan itse HS Digiä, ja minulla on siten pääsy myös aineistoni artikkelien kaikkeen sisältöön myös nykyhetkessä vuonna 2023. Artikkelit on alun perin julkaistu jo useita vuosia sitten, eikä kaikkien aineistooni lukeutuvien artikkelien lukeminen ole enää mahdollista ilman maksullista *HS*:n tilausta. Tämän tutkimuksen aineistona eivät siis ole *HS*:n paperille painetut sanomalehdet tai niihin kuuluvat paperiset liitteet, vaikka alun perin artikkelit onkin saatettu painaa myös *Helsingin Sanomien* paperiseen versioon tai sen liitteisiin. Salmi & Luodonpää-Manni (2022: 88–89) käyttivät ennen minua samaa kerättyä aineistoa tutkimuksensa toisena korpuksena, joskin omastani on rajattu pois joitain osia (kts. tarkemmin luku 3.2). Rajausteni myötä tässä tutkimuksessa käytettävä aineisto eroaa hieman Salmi & Luodonpään (*ibid.*: 88–91) tutkimuksen korpuksesta numero 1, sillä heidän tutkimuksessaan oli kaksi erillistä korpusta.

Osa aineistoni artikkeleista sivuaa taloutta, osa politiikkaa tai Ranskan presidentinvaalien kansainvälistä vaikutusta. Suurin osa artikkeleista on julkaistu *Helsingin Sanomien* Ulkomaat -osastossa. Myös presidenttiehdokkaiden henkilökuvaan liittyvät artikkelit sisältyvät aineistoon, samoin kuin Pariisiin 21.4.2017 terrori-iskuun liittyvät uutiset. Viimeksi mainittuun aiheeseen liittyvät artikkelit liittyvät samalla välillisesti myös presidentinvaaleihin, sillä Pariisin terrori-iskuilla oli vaikutusta myös käynnissä olleeseen presidentinvaalikamppailuun ja vaaliehdokkaiden suhtautumiseen esimerkiksi terrorisminvastaisen taistelun osalta. Terrori-isku vaikutti ainakin joidenkin presidentinvaaliehdokkaiden omaan vaalikampanjaan ja heidän vaalikampanjassaan korostettuihin teemoihin. Näistä edellä mainituista syistä myös huhtikuun terrori-iskuun liittyvät artikkelit on sisällytetty osaksi tämän tutkimuksen aineistoa.

Aineistossa ensimmäisen artikkelin julkaisuajankohta on sunnuntai 12.2.2017. Se koskee Ranskan presidentinvaaliehdokkaan, François Fillonin, talousrikossyytettä. Aineistossa järjestyksessä viimeinen, 94:s artikkeli on julkaistu 8.5.2017, eli heti seuraavana maanantaina uuden presidentin julkistamistuloksen jälkeen. Viimeinen artikkeli käsittelee Ranskan nykyisen presidentin, Emmanuel Macronin, verrattain nuorta ikää muihin eurooppalaisiin johtajiin nähden. Lukumäärällisesti eniten artikkeleita, yhteensä yhdeksän (9) kappaletta, on julkaistu sunnuntaina 7.5.2017, joka oli presidentinvaalien tulostenjulkistuspäivä, toisin sanoen päivä, jolloin Ranskaan valittiin uusi presidentti. Täten on ymmärrettävää, että aiheeseen liittyviä uutisia on tuona päivänä julkaistu *Helsingin Sanomissa* tiuhimpaan tahtiin. Toiseksi eniten artikkeleita *HS* julkaisi Ranskan presidentinvaaleihin liittyen maanantaina 24.4.2017, jolloin niitä julkaistiin kuusi (6) kappaletta.

3.2 Aineiston ulkopuolelle rajatut osat

Oman tutkimukseni ulkopuolelle rajaan kaikki ranskan oppiaineen keräämästä alkuperäisaineistosta löytyvät kuvat, kootut grafiikat, videot sekä edellä mainittujen mahdolliset kuvatekstit. Ainoana poikkeuksena edellä mainittuun kuva- ja videomateriaaliin ovat sellaiset aineistossa esiintyvät suorat linkit, jotka johtavat kuvaan tai videoon. Nämä olen sisällyttänyt tutkimukseen siitä syystä, että suorat linkit johtavat johonkin *HS*:n ulkopuoliseen lähteeseen, mikä puolestaan on tutkimukseni toinen pääasiallinen selvityskohde. Suorien linkkien ulkopuolelta keskityn tässä tutkimuksessa toisin sanoen ainoastaan kirjoitettuun tekstiin. Aineistosta löytyneistä suorista linkeistä ja niiden sisällöstä kerron tarkemmin seuraavassa, analyysiin keskittyvässä luvussa numero neljä.

Tässä tutkimuksessa *HS*:n artikkeleista jätetään aineiston ulkopuolelle myös pääkirjoitukset, joita on ranskan oppiaineen keräämässä aineistossa yhteensä seitsemän (7) kappaletta. Näistä seitsemästä yhden artikkelin tyyppi on pääkirjoitus ja kolumni, ja muiden pääkirjoitusten tapaan myös se on

rajattu tutkimuksen ulkopuolelle. Pääkirjoitukset jätetään tutkimuksen ulkopuolelle, koska ne ovat lehden päätoimittajan kirjoittamia tai hyväksymiä mielipidekirjoituksia, joiden lähteitä ulkopuolisen on käytännöllisesti katsoen mahdoton selvittää. Lisäksi pääkirjoituksissa ei yleensä mainita mitään lähteitä. Edellä mainitut seikat perustelevat ratkaisuni olla sisällyttämättä pääkirjoituksia oman tutkimukseni aineistoon.

Tekemieni rajausten jälkeen tässä tutkimuksessa keskitytään ainoastaan uutisartikkeleihin. Täten tämän tutkimuksen aineistona on lopulta yhteensä 87 *Helsingin Sanomissa* keväällä 2017 julkaistua artikkelia liittyen Ranskan presidentinvaaleihin ja sen ehdokkaisiin.

3.3 Aineistoon kuuluvien artikkelien julkaisuosasto *Helsingin Sanomissa*

Tässä alaluvussa erittelen tarkemmin, mihin osastoon *Helsingin Sanomissa* aineistoni yhteensä 87 artikkelia lukeutuu. Osastolla tarkoitan tässä sitä, missä lehden osiossa mikäkin artikkeli on julkaistu. Yleisesti *HS*:n osastoja ovat esimerkiksi Ulkomaat, Talous, Poliitikka, Kulttuuri, Tiede, Kotimaa ja Hyvinvointi, vain joitakin mainitakseni.

Alaluvussa 3.1 mainitsin, että suurin osa aineistoni artikkeleista on julkaistu *Helsingin Sanomien* Ulkomaat-osastossa. Tarkemmin sanottuna aineistoni 87:stä artikkelista jopa 65 kappaletta lukeutuu Ulkomaat-osastoon. Täten noin 75 prosenttia aineistostani kuuluu kyseiseen osastoon. Tämä on varsin loogista ottaen huomioon, että Suomesta katsottuna Ranska ja sen presidentinvaalit lukeutuvat ulkomaan uutisiin. Pelkästään Ulkomaat -osastoon lukeutuvien 65 artikkelin lisäksi osa artikkeleista on julkaistu osastossa Ulkomaat/jokin muu, esimerkiksi Ulkomaat/HS-reportaasi. Tämä ei kuitenkaan ole varsinaisesti osasto vaan pikemminkin artikkelityyppi. Tällaisia artikkeleita on aineistossa kuitenkin yhteensä yhdeksän (9) kappaletta. Tämän kaltaiset kahden otsikon alla julkaistut artikkelit muodostavat yhteensä noin 10 prosenttia koko aineistosta. Yhden artikkelin artikkelityyppi on Ulkomaat/Näkökulma, toisen taas Ulkomaat/HS-reportaasi. Yhden artikkelin artikkelityyppi on Ulkomaat/Kommentti. Artikkelityyppiin Ulkomaat/HS-analyysi lukeutui kaksi (2) artikkelia, ja aineistossa eniten Ulkomaat/jokin muu artikkelityyppiä on Ulkomaat/HS Ranskassa. Näitä oli yhteensä neljä (4) kappaletta. Jos Ulkomaat-osastossa julkaistuihin artikkeleihin (65 kpl) lisää myös ne yhdeksän (9) artikkelia, joiden artikkelityyppi on Ulkomaat/jokin muu, muodostavat Ulkomaat -osastossa julkaistut artikkelit yhteensä jo noin 85 prosenttia koko aineistosta.

Päivän lehdessä julkaistiin yhteensä kahdeksan (8) artikkelia. Kyseiset päivän lehdet olivat 22.4.2017, 24.4.2017 (kaksi eri artikkelia), 25.4.2017, 26.4.2017 (kaksi eri artikkelia), 7.5.2017 ja

8.5.2017. Yksi aineistoni artikkeleista julkaistiin *Helsingin Sanomien* Sunnuntai -nimisessä liitteessä. *Helsingin Sanomien* Talous -nimisessä osastossa julkaistiin yhteensä neljä (4) aineistoni 87:stä artikkelista, eli noin viisi prosenttia kokonaislukumäärästä. Aineistooni sisältyy 87 artikkelia, eikä niitä kaikkia ole julkaistu samassa osastossa, joten halusin erotella tähän lukuun myös artikkeleiden julkaisuosastot seikkaperäisesti.

3.4 Aineistosta tutkittavat yksityiskohdat

Aineistoni tutkimuksessa hyödynnän *Excel*-taulukkoa, johon kerään yksityiskohtia aineistoni artikkeleista. Tällaisia yksityiskohtia ovat artikkelin numero aineistossa, artikkelin julkaisupäivämäärä, artikkelin otsikko ja sen allekirjoittaja sekä ko. artikkelissa mainitut *HS*:n ulkopuoliset lähteet. Lisäksi kirjaan artikkelin julkaisuosaston *Helsingin Sanomissa* (kts. alaluku 3.3), ja onko artikkelissa tai sen lähteissä jotakin erityistä huomioitavaa. Lisäksi kirjaan, jos artikkelista löytyy suora linkki tai linkkejä, ja sen tai niiden takaa avautuvan materiaalin maksullisuusasteen.

Aineistossa mainituista *HS*:n ulkopuolisista lähteistä kirjaan ylös, kuinka monta kertaa *HS*:n ulkopuolinen lähde on koko aineistossa yhteensä mainittu, mihin tyyppiluokkaan lähde lukeutuu (esim. uutistoimisto tai sanomalehti) sekä missä kontekstissa lähde mainitaan. Lähteen konteksti on jaettu kolmeen eri tyyppiin:

- Lähde mainitaan heti otsikon alla tai otsikossa tai "tekijänä/allekirjoittajana" (esim. *HS*-Reuters)
- Lähde mainitaan sitaatin yhteydessä
- Lähde mainitaan (leipä)tekstin seassa.

Aineiston suorista linkeistä kirjaan, mihin suora linkki johtaa, kuinka monta kertaa kyseinen suora linkki löytyy koko aineistosta sekä mainitaanko sen takaa paljastuva lähde pelkän linkin lisäksi eksplisiittisesti tekstissä. Joissain tapauksissa voi nimittäin olla niinkin, ettei suoran linkin takana olevaa lähdetä mainita eksplisiittisesti tekstissä ollenkaan, vaan pelkkä alleviivaus on näkyvissä artikkelin verkkojulkaisussa suoran linkin merkiksi. Tällaisissa tapauksissa lukijan tulee itse avata linkki nähdäkseen, mikä *HS*:n ulkopuolinen lähde on kyseessä.

Edellä mainitsemieni seikkojen lisäksi tarkistan suorista linkeistä sen, kuinka moni kaikista suorista linkeistä on lukijalle kokonaan ilmainen, ja kuinka moni niistä on joko kokonaan tai osittain pelkästään *HS*:n tilaajalle maksumuurin takana. Lisäksi minua kiinnostaa, kuinka moni suora linkki

liittyy suoraan sitaattiin. Suoralla sitaatilla tarkoitan Kielitoimiston ohjepankin mukaisesti tässä suoraa lainausta jonkun puheesta, ajatuksista tai kirjoituksesta.

Suorat linkit ja niiden suhde suoriin lainauksiin kiinnostaa minua. Uskon nimittäin, että mikäli artikkelista löytyy suora linkki johonkin ulkomaiseen uutissivustoon, on todennäköistä, että esimerkiksi presidenttiehdokkaan suora lainaus *HS*:n uutisartikkelissa saattaa olla peräisin kyseiseltä ulkomaiselta uutissivustolta. Tämä on oletukseni siitäkin huolimatta, että lähdetekstin jäljittäminen journalistisessa kääntämisessä on problemaattista (kts. luku 2.8). Kuitenkin esimerkiksi Perrin & Ehrensberger-Dow (2012: 366) totesivat, että kääntäminen on olennainen osa uutistuotantoa. Suorat sitaatit suorien linkkien yhteydessä antavat minulle mahdollisuuden seurata myös toimittajien tekemää melko selvää kääntämistä lähdetekstin jäljittämisen problemaattisuudesta huolimatta. Seuraava luku 4 käsittelee tutkimukseni analyysin tuloksia.

4 Analyysi

Tässä luvussa erittelen tutkimukseni tulokset ja alustan samalla tämän tutkielman viimeistä lukua numero viisi. Lisäksi tuon esiin omia näkemyksiäni oman tutkimukseni tuloksista osana journalistisen käännöstutkimuksen kenttää. Luvussa 4.1 kerron tutkimusmenetelmästäni, ja osio 4.2 käsittelee *HS*:n ulkopuolisten lähteiden tyyppiluokitusta tässä tutkimuksessa. Alaluku 4.3 käsittelee suorien linkkien määrittelyä. Osio 4.4 käsittelee käyttämäni laskutapaa *HS*:n ulkopuolisten lähteiden osalta. Alaluvuissa 4.5–4.9 esitän eri *HS*:n ulkopuolisten lähteiden käyttöä niiden käyttöasteen mukaan. Osiossa 4.10 kerron aineistoni yleisestä trendistä poikkeavista havainnoistani. Tämän osion viimeinen alaluku 4.11 sisältää pohdintaani aineistosta löytyneiden lähteiden ja suorien linkkien lukumäärään liittyen.

4.1 Tutkimusmenetelmä

Pro gradu -tutkielmani päämääränä oli selvittää, mitä *Helsingin Sanomien* ulkopuolisia lähteitä *HS*:n Ranskan vuoden 2017 presidentinvaaliuutisoinnissa mainitaan ja mitä suoria linkkejä *HS*:n ulkopuoliseen materiaaliin aineistosta löytyy sekä missä kontekstissa nämä lähteet ja suorat linkit ovat. Suorien linkkien osalta minua kiinnosti myös se, onko niiden takaa avautuva materiaali jokaiselle lukijalle ilmaista vai ei. Toisin sanoen seurasin lisäksi linkkien takaa löytyvän materiaalin maksullisuusastetta.

Kuten jo mainitsinkin edellisessä luvussa numero kolme, tutkimukseni kohteena oli nimenomaan *Helsingin Sanomien* verkkojulkaisu, joka löytyy internetsivulta hs.fi. Osa materiaalista vaatii aktiivisen *HS*:n tilauksen, sillä uutisartikkelit ovat jo useamman vuoden takaa, keväältä 2017. Minulla oli tätä tutkimusta varten aktiivinen *HS Digi* -tilaus, joten minulla on ollut pääsy kaikkeen aineistooni kuuluviin artikkeleihin. Tämän analyysiluvun tulosten saamiseksi käytin aineistoon liittyvään tiedonkeruuseen apuna monilehtistä *Excel*-taulukkoa, johon kokosin tiettyjä tietoja kustakin aineistooni kuuluvasta artikkelista. Näitä *Excel*-taulukon kerättyjä tietoja olivat muun muassa artikkelin julkaisuajankohta, artikkelissa mainitut *Helsingin Sanomien* ulkopuoliset lähteet, artikkelin julkaisuosio lehdessä sekä mahdolliset suorat linkit ja niiden maksullisuusaste. Lisää yksityiskohtia *Excel*-taulukon kootuista tiedoista kerroin jo aiemmin luvussa 3.5. Kyseisessä luvussa mainittujen tietojen keräämisen jälkeen laskin manuaalisesti, kuinka monta kertaa mikäkin lähde mainittiin, mikä oli lähteen tyyppi (esim. sanomalehti tai uutistoimisto), sekä mainittiinko lähde heti otsikossa tai sen alla, sitaatin yhteydessä ja/tai muuten (leipä)tekstin seassa.

Lisäksi kokosin erillisen *Excel*-taulukon aineistossani esiintyvistä suorista linkeistä, ja laskin näistä muodostuvan yleisen lukumäärän lisäksi suorien linkkien maksullisuusasteen ja sen, mainittiinko linkin lähde pelkän linkin lisäksi myös tekstissä eksplisiittisesti vai ei. Suorien linkkien eksplisiittisyyttä aineistossa käsitellään myös alakappaleissa 4.7, 4.8 ja 4.9. Tässä tarkoitan eksplisiittisyydellä sitä, oliko suoran linkin takaa avautuvan materiaalin lähde mainittu pelkän suoran linkin merkinä olevan alleviivauksen lisäksi eksplisiittisesti myös käsillä olevassa artikkelissa, vai selvisikö *HS*:n ulkopuolinen lähde lukijalle ainoastaan suoran linkin merkinä olevaa alleviivausta klikkaamalla. Joissakin tapauksissa oli nimittäin niin, että jonkin käsillä olevan artikkelin leipätekstiin kuuluvan sanan alla oli alleviivaus merkitsemässä suoraa linkkiä, jota klikkaamalla avautui vaikkapa sanomalehti *Le Monden* artikkeli, mutta *Le Monde* ei muutoin mainittu eksplisiittisesti artikkelissa. Kyseinen sana siis kuului kyseisen artikkelin leipätekstiin, ilman, että *Le Monde* mainittiin artikkelissa muuten lainkaan. Tällaisessa tapauksessa *HS*:n ulkopuolinen lähde selviää siis ainoastaan siinä tapauksessa, että lukija itse klikkaa suoraa linkkiä. Lisäksi laskin, kuinka moni suorista linkeistä mainittiin sitaatin yhteydessä. Otin huomioon myös sen, kuinka moni aineistoni artikkeleista oli sellaisia, joissa ei mainittu *HS*:n ulkopuolisia lähteitä ollenkaan. Erittelin artikkelit myös lehden julkaisuosion mukaan.

Metodini oli pääosin kvalitatiivinen, mutta osittain myös kvantitatiivinen. Tutkimuksen pääasiallinen metodi oli kvalitatiivinen, sillä erityisesti tämän neljännen luvun alaluvuissa analysoin laskemiani tuloksia tarkemmin kuin pelkkinä lukuina. Aineistoa läpikäydessäni laskin koko ajan manuaalisesti tiettyjä yksityiskohtia, jotka erittelin tarkemmin luvussa 3.5. Koska pelkästään aineistoni koostui yhteensä 87:stä artikkelista, joista jokaisesta laskin useampia eri yksityiskohtia, oli metodissani kuitenkin myös kvantitatiivisia piirteitä. Tästä tutkimuksesta on siis havaittavissa kumpaakin metodia.

4.2 *HS*:n ulkopuolisten lähteiden tyyppiluokat

Alla olevassa taulukossa numero 1 on eritelty tarkemmin. seitsemän (7) aineistoni yleisintä lähdeyyppiä yleisyysjärjestyksessä. Järjestyksessä yleisimmät lähdeyyppit aineistossa olivat uutistoimisto, sanomalehti (tähän kategoriaan on laskettu mukaan myös taloussanomalehdet), yhteisöpalvelu, asemansa vuoksi haastateltu henkilö, viikkolehti ja tutkimuslaitos.

Taulukko 1: Seitsemän (7) aineiston yleisintä lähdeyyppiä

Lähteen tyyppi	Lukumäärä (kpl)	Prosenttiosuus kaikista mainituista lähteistä (%)
uutistoimisto	50	29 %
sanomalehti (ml. taloussanomalehdet)	26	15 %
yhteisöpalvelu	20	11 %
asemansa vuoksi haastateltu henkilö	19	11 %
viikkolehti	12	7 %
tutkimuslaitos	11	6 %
Taulukon 1 lähteiden yhteislukumäärä:	138	

Taulukon 1 lähteiden yhteislukumäärä on 138 kappaletta. Kaikkien *HS*:n ulkopuolisten lähteiden yhteislukumäärä oli 174 kappaletta, joten taulukossa 1 esitetyt seitsemän yleisintä lähdetyyppiä muodostavat yhteensä noin 79 prosenttia kaikista aineistossa mainituista lähteistä. Prosentit on taulukossa pyöristetty lähimpään kokonaiseen prosenttilukuun taulukon luettavuuden helpottamiseksi.

Heti tähän alkuun haluan huomauttaa, että aineistoni kaikkiaan 87:stä artikkelista yhteensä 17 oli sellaisia, joissa ei mainittu ollenkaan *Helsingin Sanomien* ulkopuolisia lähteitä, eikä noissa 17 artikkelissa myöskään ollut suoria linkkejä *HS*:n ulkopuolisiin lähteisiin. Toisin sanoen 19,54 % eli noin joka viidennessä aineistoni artikkelissa ei mainittu mitään lähdetä.

Lähteiden luokittelun pohjana käytin Bielsa & Bassnettin *Translation in global news* (2009) -teoksessa mainittuja journalistiseen kääntämiseen liittyviä kategorioita. Valitsin sen luokitteluni pohjaksi, sillä teosta on yleisesti pidetty yhtenä journalistisen kääntämisen tutkimuksen kulmakivistä. Lisäksi lisäsin muutaman oman kategorian, sillä kaikki mainitut lähteet eivät sopineet aiemmin Bielsa & Bassnettin (2009) mukaan järjestettyihin kategorioihin. Lisäsin tyyppiluokkia sitä mukaa, kun niille ilmeni tarve. En siis heti aineistoni analyysia aloittaessani tiennyt, kuinka monta eri kategoriaa tyyppiluokitukseeni tulisi tai kuinka monta niitä pitäisi lopulta lisätä.

Halusin ehdottomasti sisällyttää ”uutistoimisto” -luokan yhdeksi tämän tutkimuksen aineistossa mainittujen *HS*:n ulkopuolisten lähteiden kategorisointia. Uutistoimistoista Bielsa & Bassnett puhuvat teoksessaan paljon, ja erityisesti sivut 56–73 innoittivat minut ottamaan uutistoimiston yhdeksi luokitteluni kategorioista (Bielsa & Bassnett 2009: 56–73). Uutistoimistoja hyödynnetään uutistuotannoissa paljon ja niiden hyödyntäminen kasvaa jatkuvasti. Myös ”sanomalehti” on yksi luokitteluni kategorioista (*ibid.*: 12–13).

”Viikkolehti” -kategorian puolestaan lisäsin itse, sillä kaikki sanomalehdet eivät ilmesty päivittäin vaan kerran viikossa, jolloin ”viikkolehti” -kategoria on tämän tyyppisille lehdille osuvampi kategoria. Halusin kuitenkin olla luokittelussani siinä mielessä tarkka, etten halunnut laskea kaikkia lehtiä pelkästään ”sanomalehti” -kategorian alle, jos ko. luokka ei mielestäni kuvannut kyseistä lehteä tarpeeksi tarkasti. Radio -ja televisiokanavat ovat myös lähteiden kaksi eri luokittelukategoriaa, vaikka ne eivät seitsemän yleisimmän kategorian joukossa olekaan. Myös radio- ja televisiokanavat kategorioina juontavat juurensa Bielsan & Bassnettin teoksesta (2009: 88).

Muita, itse lisäämiäni tyyppiluokkia ovat yhteisöpalvelu, asemansa vuoksi haastateltu henkilö, tutkimuslaitos ja kysely. ”Yhteisöpalvelu” -kategoriaan lukeutuivat *Twitter* ja *Facebook*. Lisäksi nimesin aineistossani kaksi kertaa aineistossani esille nousseet, Bielsa & Bassnettinkin (2009: 78) mainitsevat *CNN*:n uutiskanavaksi ja *BBC*:n Britannian yleisradioyhtiöksi. Vain kerran mainittujen lähteiden kategorioita olivat mm. viranomaislähde, kirja ja elokuva. Näitä vain kertaalleen mainittujen lähteiden kategorioita en erittele tässä tutkimuksessa sen tarkemmin, koska en erittele niiden sisältämiä lähteitäkään seikkaperäisesti. Mielestäni aineiston sisältäessä yhteensä 87 artikkelia vain kerran mainittuja lähteitä ei voida pitää erityisen relevantteina, kun aineistosta kuitenkin löytyy monia lähteitä, jotka on mainittu vähintään kahdesti tai jopa kolmisenkymmentä kertaa. Olen silti laskenut *Excel*-taulukkooni myös nämä kerran mainitut lähteet, mutta tässä keskitytään vähintään kaksi kertaa aineistossa mainittuihin lähteisiin. *HS*:n ulkopuolelle johtavien suorien linkkien osalta tässä analyysiluvussa neljä analysoidaan kuitenkin myös vain kerran esiintyneet suorat linkit, sillä suorita linkkejä oli lukumäärällisesti paljon kaikkia mainittuja lähteitä vähemmän. Kuten jo mainitsin aiemmin tämän alaluvun alussa, kaikkia mainittuja *HS*:n ulkopuolisia lähteitä oli yhteensä 174 kappaletta, ja se on prosenttilaskennoissa kokonaisluku, johon vertaan.

Taulukko 1 osoittaa, että aineistossa mainittujen *HS*:n ulkopuolisten lähteiden tyyppi on selkeästi eniten uutistoimisto. Uutistoimisto -käsitteen alle mahtuvat lähteet muodostavat lähes kolmasosan,

yhteensä 29 prosenttia kaikista mainituista lähteistä. Uutistoimisto-kohdassa kappalemäärä poikkeaa luvun 4.5 taulukon numero 2 ”uutistoimisto” -kohdan lukumäärästä 48, sillä *AFP:n* ja *Reutersin* lisäksi lähteinä mainittiin yhden kerran belgialainen uutistoimisto *Belga* ja venäläinen uutistoimisto *Interfax*. Täten ne kohdat, joissa lähteeksi on merkitty jokin uutistoimisto, yhteislukumäärä on 50.

Seuraavaksi tyypillisin kategoria oli sanomalehti. Sanomalehdistä useimmiten mainittiin *Le Monde* (kts. myös taulukko 2). Sanomalehdet muodostivat noin 15 prosenttia kaikista mainituista lähteistä. Kolmanneksi useimmiten mainitun lähteen tyyppinä oli yhteisöpalvelu. Kyseisestä tuloksesta saa pääosin kiittää yhteisöpalvelu *Twitteriä*, sillä se mainittiin aineistossa lähteeksi yhteensä 19 kertaa. Yhden kerran lähteeksi mainittiin yhteisöpalvelu *Facebook*. Yhteisöpalvelut muodostivat suunnilleen 11 prosenttia kaikista mainituista lähteistä.

Alaluvussa 4.4 kerron tarkemmin, mitä tutkimuksessa kuuluu ”asemansa vuoksi haastateltu henkilö” -kategorian alle. Tällaisten henkilöiden antamat kommentit muodostivat noin 11 prosenttia kaikista mainituista lähteistä. Asemansa vuoksi haastateltu henkilö mainittiin lähteeksi 19 kertaa.

Viikkolehdet olivat viidenneksi eniten mainittu lähdeyyppi. *Le Canard Enchaîné* ja *Le Journal du Dimanche* -viikkolehdet mainittiin kumpikin lähteeksi kolme (3) kertaa. Muita lähteiksi mainittuja viikkolehtiä olivat *L'Express*, *Paris Match* ja *Voici*. Viikkolehdet muodostivat noin seitsemän (7) prosenttia kaikista mainituista lähteistä.

Seitsemänneksi useimmiten lähteeksi mainittiin jokin tutkimuslaitos. Useimmiten tutkimuslaitoksista mainittiin *Elabe*. Muita mainittuja tutkimuslaitoksia olivat esimerkiksi *Odoxa* ja *Ifop Fiducial*. Tutkimuslaitokset muodostivat kuusi (6) prosenttia kaikista *HS:n* ulkopuolisista mainituista lähteistä.

4.3 Suorien linkkien määrittely

Tässä alaluvussa 4.3 määrittelen, mitä käsite suora linkki tässä tutkimuksessa tarkoittaa. Lisäksi kerron hieman aineistooni sisältyvien suorien linkkien ilmestymisestä, ja sen vaikutuksesta tämän tutkimuksen muotoutumiseen. Mielenkiintoinen huomio on nimittäin se, että pro gradu -tutkielmani alussa keväällä 2022 *Helsingin Sanomien* tutkimusaineistooni kuuluvissa artikkeleissa ei vielä ollut suoria linkkejä. Ne ovat toisin sanoen ilmestyneet aineistooni vasta kevään 2022 jälkeen kesän tai loppuvuoden 2022 aikana. Suorien linkkien ilmestyminen aineistoartikkeleihin muutti koko pro gradu -tutkielmani suuntaa, tutkimuskysymystä sekä yleisesti koko tutkielman lopullista muotoa melko paljon.

Omassa tutkimuksessani tarkoitan suoralla linkillä sitä, että jossakin kohtaa aineistossa jokin sana tai lause on alleviivattu, ja kyseistä kohtaa klikkaamalla avautuu uusi välilehti johonkin *Helsingin Sanomien* ulkopuolella olevaan lähteeseen. Tällaisia lähteitä voivat olla esimerkiksi muiden sanoma- tai viikkolehden verkkosivut tai uutistoimistojen verkkosivut. Aineistostani löytyi muiden lähteiden lisäksi suoria linkkejä myös *HS*:n omiin artikkeleihin, uutisiin tai haastatteluihin. Ne on kuitenkin jätetty tämän tutkimuksen ulkopuolelle. Jätän nuo *HS*:n sisäiset suorat linkit tässä tutkimuksessa huomiotta, koska oman tutkimukseni tarkoitus on tarkastella kyseessä olevan lehden ulkopuolelta mainittuja lähteitä, eikä *HS*:n viittauksia omiin uutisiinsa tai haastatteluihinsa. Tästä syystä tässä tutkimuksessa suorista linkeistä puhuttaessa tarkoitan nimenomaan sellaisia suoria linkkejä, jotka johtavat lukijan jonnekin *HS*:n ulkopuolisiin lähteisiin.

Suorien linkkien osalta olen eritellyt, mainitaanko suoran linkin takaa paljastuva lähde lisäksi eksplisiittisesti tekstissä vai jätetäänkö lähde mainitsematta eksplisiittisesti tekstissä, ja lähteen käytön paljastaa pelkkä linkki tekstissä. Suorien linkkien kohdalla laskettiin, että lähde on mainittu tekstissä, jos se mainittiin ko. artikkelissa eksplisiittisesti jossakin kohtaa. Toisin sanoen lähde ei välttämättä tarvitse mainita suoran linkin kanssa samassa lauseessa, jotta se on laskettu mainituksi myös tekstissä, kunhan suoran linkin lähde mainittiin samassa artikkelissa jossakin kohtaa.

4.4 *HS*:n ulkopuolisten lähteiden laskutapa

Seuraavaksi kerron tarkemmin siitä, miten lähteet on tässä analyysissä laskettu. Esimerkiksi jos heti otsikon alla mainitaan toimittajan allekirjoituksen paikalla *HS-Reuters*, lasketaan silloin lähde uutistoimisto *Reutersin* alle. Näin toimin siinäkin tapauksessa, ettei *Reutersia* mainittu muutoin tekstissä uudelleen. Samalla tavalla toimin *AFP*:n kanssa sellaisissa tapauksissa, joissa heti allekirjoittaneen paikalla mainittiin *HS-AFP*. Sellaisessa tapauksessa, jossa artikkelissa oli allekirjoittaneen paikalla *HS-AFP-Reuters*, laskettiin lähteeksi sekä *Reuters* että *AFP*. Silloin kun uutistoimisto on mainittu jo heti allekirjoittaneena *HS*:n rinnalla väliviivalla yhdistettynä, voidaan mahdollisesti olettaa, että artikkeli on kirjoitettu käyttäen uutistoimiston kirjoittamaa uutissähköä eikä vain jotain tiettyä kohtaa. Tällöin taulukon 2 kohdan ”Mainitaan heti otsikossa tai sen alla (kpl)” olevan lukumäärän kohdalla voidaan olettaa, että artikkeli on kirjoitettu uutistoimiston uutissähkeen avulla. Mainittujen *HS*:n ulkopuolisten lähteiden konteksti on eritelty tarkemmin seuraavan luvun 4.5 taulukossa 2 sekä osion 4.6 taulukossa numero 3.

Kuten jo mainitsin aiemmin alaluvussa 3.2, vaikka kuvat, grafiikat, videot ja em. mahdolliset kuvateksti on muuten rajattu tämän tutkimuksen ulkopuolelle, sellaiset aineistossani mainitut suorat

linkit, jotka avautuvat videoon tai kuvaan, on sisällytetty tähän tutkimukseen ja suorana linkkinä täten laskettu mukaan suoria linkkejä koskeviin lukumääriin.

Yhteisöpalvelu *Twitter* mainittiin aineistossani useita kertoja lähteeksi (kts. tarkemmin taulukot 1–3). *Twitterin* kohdalla laskeminen toimi seuraavalla tavalla: Mikäli jonkin henkilön *Twitter*-viesti oli upotettuna artikkeliin, kyseinen kohta laskettiin lähdelaskentaan *Twitterin* kohdalle yhdeksi (1). Sellaisessa tapauksessa, jossa *Twitter* mainittiin pelkän artikkeliin upotetun *Twitter*-viestin lisäksi (leipä)tekstissä, nämä laskettiin lähdelaskentaan *Twitterin* kohdalle kahdeksi (2). Jos *Twitter* mainittiin yhdessä artikkelissa monta kertaa, laskettiin se silti *Twitter*-kohtaan vain kerran. Tämä johtuu siitä, että usein yhdessä artikkelissa saatettiin puhua samasta twiitistä siten, että yksi ja sama *Twitter*-viesti mainittiin useampaan kertaan. Tästä syystä en kokenut tarpeelliseksi laskea jokaista *Twitter*-mainintaa yhdestä artikkelista erikseen. Kyseisessä tapauksessa laskin siis *Twitterin* tulleen mainituksi kerran, ja merkitsin sen mainitsemiskontekstin.

Sellaisessa tilanteessa puolestaan, jossa *Twitter*-viesti on upotettu tekstiin, se on merkitty laskuihin sekä kohtaan ”tekstin seassa” että ”suora sitaatti”. Samanlaista menettelytapaa käytin kaikkien *HS:n* ulkopuolisten lähteiden kanssa. Tähän menettelytapaan päädyin siksi, että muitakin lähteitä kuin *Twitter* saatettiin mainita monta kertaa vaikkapa yhdessä kappaleessa, vaikka olisi edelleen selvästi puhuttu yhden ja saman lähteen yhdestä artikkelista. Lopulta päädyin toimimaan jokaisen lähteen kohdalla samoin, jotta analyysini lopputulos olisi mahdollisimman todenmukainen ja tasapainoisesti laskettu. Pääasiallinen ajatukseni oli se, että lasken kaikki mainitut *HS:n* ulkopuoliset lähteet samanlaisella laskutavalla, jotta lopputuloksessa olisi mahdollisimman vähän vääristymiä eri lähteiden välillä.

Lähteiksi en ole laskenut ns. yksityishenkilöitä, jotka ovat antaneet mielipiteensä johonkin presidentinvaaleihin liittyvään asiaan. Halusin omassa tutkimuksessani toimia näin, sillä oletuksenani oli, ettei ranskalaisia asemansa vuoksi haastateltuja henkilöitä välttämättä ole niin montaa kuin esimerkiksi suomalaisia. Lähdelukuihin on siis laskettu ainoastaan sellaiset henkilöt ja kommentit, joita on haastateltu asemansa vuoksi. Tällaisia ovat esimerkiksi Timo Soinin kommentit, sillä Soini oli keväällä 2017 Suomen ulkoministeri. Myös Laura Parkkisen kommentit on laskettu lähdelukuihin mukaan, sillä Parkkista on haastateltu siksi, että hän on Turun yliopiston populismiin erikoistunut tutkija. Kuten mainitsin aiemmin, toimin näin sen oletuksen perusteella, ettei ranskalaisia asemansa vuoksi haastateltuja henkilöitä ehkä ole niin montaa kuin suomalaisia. Tämä tosin saattaa liittyä myös käsillä oleviin resursseihin. Käsillä olevien resurssien vaikutuksesta journalistiseen kääntämiseen totesi esimerkiksi Holland (2013: 336–341).

Yleisesti asemansa vuoksi haastateltujen henkilöiden kohdalla ennakko-oletukseni oli, että ranskalaisia lähteitä käytetään verrattain vähän. Omassa *Excel*-taulukossani olenkin nimennyt tällaisten lähteiden kategoriaksi ”asemansa vuoksi haastateltu henkilö”. Tähän lähdeyppikategoriaan liittyviä tuloksia lisää alaluvussa 4.6. Aineistossa mainittuja *HS*:n toimittajia ei ole puolestaan laskettu näihin lähteisiin mukaan, sillä he ovat *HS*:n omia, sisäisiä lähteitä. Kuten jo aiemmin mainitsin, tämän tutkimuksen kohteena eivät ole *HS*:n toimittajat tai *HS*:n linkit omiin artikkeleihinsa, haastatteluihinsa tai uutisiinsa.

Jos aineistossa on mainittu esimerkiksi *Ifop*-kysely, jonka tuloksista kertoi *Reuters*, menee tällainen lähde *Reutersin* alle lähdeviitelaskennassa. Mikäli aineistossa lukee, että *Reutersin* mukaan henkilö X on sanonut asian X *RTL*-kanavan haastattelussa, kyseinen kohta lasketaan lähdeviitelaskuissa *Reutersin* alle. Toisin sanoen, jos aineistossa lukee, että asiasta X kertoi taho X, olen laskenut kyseisen lähdemaininnan sen tahon alle, jonka on aineistossa sanottu kertoneen asiasta. Oletukseni tällaisessa tapauksessa on nimittäin se, että esimerkiksi aiemmassa *Ifop*-kyselyn tapauksessa *HS* on ottanut tietonsa *Reutersilta*, ja siksi se myös tässä tutkimuksessa lasketaan asian kertoneeksi lähteeksi.

Yksi lähde voi olla mainittu kyseessä olevassa aineiston artikkelissa sekä sitaattien yhteydessä että tekstin seassa, ja tällaisessa tapauksessa lähteen konteksti on laskettu molempiin kohtiin. Esimerkkinä tästä uutistoimisto *AFP*, joka on käsillä olevassa artikkelissa mainittu sekä leipätekstin seassa että jonkin suoran sitaatin yhteydessä, on tässä tapauksessa *AFP*:n kohdalle laskettu yksi kerta sekä sitaatin että artikkelin leipätekstin alle. Esimerkiksi luvun 4.5 taulukossa 2 näkyy, miten lähteet on laskettu ja lisäksi jaoteltu niiden mainitsemiskontekstin mukaan. Tästä syystä mainittujen lähteiden lopullinen lukumäärä voi erota siitä lukumäärästä, joka kunkin lähteen mainitsemiskontekstin kohdalle on merkitty.

4.5 Aineistossa eniten mainitut *HS*:n ulkopuoliset lähteet

Seuraavassa taulukossa 2 on eritelty kuusi (6) aineistossa eniten mainittua *HS*:n ulkopuolista lähdetä sekä niiden mainitsemiskontekstit lukumääräisesti eniten mainitusta harvemmin mainittuun.

Taulukko 2: Kuusi (6) aineistossa eniten mainittua *HS*:n ulkopuolista lähdetä

Aineistossa mainittu lähde	Lukumäärä (kpl)	Lähteen tyyppi	Mainitaan heti otsikossa tai sen alla (kpl)	Mainitaan sitaatin yhteydessä (kpl)	Mainitaan artikkelissa tekstin seassa (kpl)
AFP	24	uutistoimisto	3	12	14
Reuters	24	uutistoimisto	7	10	8
Twitter	19	yhteisöpalvelu	1	14	15
Le Monde	9	sanomalehti	1	4	8
Elabe-tutkimuslaitoksen kysely	5	tutkimuslaitos	-	-	5
Le Figaro	4	sanomalehti	-	1	1

Yllä olevassa taulukossa 2 on eritelty kuusi eniten aineistossani mainittua lähdettä. Lähteiden nimiä ei ole merkitty kursiivilla taulukon 2 luettavuuden helpottamiseksi. Taulukko 2 osoittaa, että kaksi eniten mainittua lähdettä ovat uutistoimistot *AFP* ja *Reuters*, jotka on kumpikin mainittu lähteeksi tasan 24 kertaa. Tämä ei myöskään alaluvun 4.2 taulukon 1 perusteella ole kovinkaan yllättävä tulos. Toiseksi eniten lähteenä on mainittu yhteisöpalvelu *Twitter*, joka on mainittu yhteensä 19 kertaa. Sanomalehti *Le Monde* on mainittu yhdeksän (9) kertaa, ja *Elabe*-tutkimuslaitoksen kysely on mainittu lähteeksi viisi (5) kertaa. Sanomalehti *Le Figaro* on mainittu lähteeksi neljä (4) kertaa.

Kaiken kaikkiaan aineistossa mainittuja lähteitä on yhteensä 174 kappaletta. Taulukossa eriteltyt lähteet muodostavat mainituista *HS*:n ulkopuolisista lähteistä yhteensä 85 kappaletta. Siten ne muodostavat yhteensä noin 49 prosenttia kaikista löydetyistä lähteistä, kun kokonaismäärä on 174 kappaletta. Muita aineistossa esiintyviä, kahdesta kolmeen kertaan mainittuja lähteitä olivat esimerkiksi *Le Canard Enchaîné* -viikkolehti, *Le Parisien* -sanomalehti, Britannian yleisradioyhtiö *BBC* sekä *The Guardian* -sanomalehti. Nämä kahdesta kolmeen mainitut lähteet on eritelty tarkemmin seuraavan kappaleen 4.6 taulukossa numero 3.

Suurin osa taulukon ulkopuolelle jätetyistä lähteistä mainittiin aineistossa vain yhden kerran. Tällaisia yksittäisiä mainittuja lähteitä oli yhteensä 48 kappaletta, joten yksittäiset lähdemaininnat muodostivat noin 27,5 prosenttia kaikista aineistossa mainituista lähteistä. Ainoastaan yhden kerran

mainittuja lähteitä olivat esimerkiksi belgialainen uutistoimisto *Belga*, *Paris Match* -viikkolehti, *Financial Times* -taloussanomalehti ja *Les Echos* -sanomalehti.

Yllättäen uutistoimistot *Reuters* ja *AFP* on mainittu tasan yhtä monta kertaa artikkelin lähteenä, 24 kertaa kumpikin. Vaikka ne on mainittu lähteeksi tasan yhtä monta kertaa, niiden mainitsemiskohdat ja konteksti erosivat toisistaan jonkin verran. *AFP* mainittiin aineistossa eniten (leipä)tekstin seassa, kun taas *Reuters* mainittiin useimmiten sitaattien yhteydessä. Vaikka erot ovat verrattain pieniä, antavat ne silti tutkimuksessani osviittaa siitä, millaisessa kontekstissa kyseiset lähteet nostetaan esiin. *Reuters* mainittiin joko otsikossa tai heti sen alla allekirjoittaneen asemassa (esim. HS-Reuters) yli puolet useammin kuin *AFP*. Siihen, miksi näiden kahden uutistoimiston mainitsemiskontekstit erosivat toisistaan, en pysty tämän tutkimuksen analyysin perusteella ottamaan tarkemmin kantaa. Oman tutkimukseni tulos eroaa jonkin verran Salmen & Luodonpää-Mannin (2022: 89) tuloksesta lähteiden suhteen, sillä heidän tutkimuksessaan *Reuters* oli lähteiden osalta selvä ykkönen. Tulosten eroavaisuus selittyy pääosin sillä, että omasta tutkimuksestani oli rajattu kuvat, grafiikat, videot sekä niiden mahdolliset kuvatekstit kokonaan pois, toisin kuin Salmen & Luodonpää-Mannin tutkimuksessa. Tästä voisi vetää sen johtopäätöksen, että aineistoon kuuluvissa *Helsingin Sanomien* artikkeleissa on kuvien ja kuvatekstien osalta hyödynnetty paljon *Reutersia*. Tämä on mielestäni mielenkiintoinen havainto.

Helsingin Sanomista voisi oman tutkimukseni laskelmien perusteella todeta, että mikäli jokin lähde ylipäättään mainitaan, se on useimmiten uutistoimisto. Tämä ei ole sinänsä kovin yllättävää. Esimerkiksi Bielsa & Bassnett (2009: 74–84) ovat todenneet, että globaalit uutistoimistot ovat uutistuotannossa keskeisessä roolissa. Tässä aineistossa eniten esiintyneet *AFP* ja *Reuters* ovat Bielsa & Bassnettin (*ibid.*: 75) mukaan sellaisia globaaleja uutistoimistoja, jotka on jaettu useampaan eri alueeseen. *AFP*:llä on useamman alakonttorinsa lisäksi päätoimisto Pariisissa Ranskassa, ja *Reutersillakin* on useampi alueellinen toimisto ympäri maailmaa, ja Euroopan pääkonttori on Lontoossa Isossa-Britanniassa. Uutistoimistot *AFP* ja *Reuters* mainittiin selvästi useimmin, ja ne muodostivatkin noin 28 prosenttia koko aineiston kaikista mainituista lähteistä.

Myös yhteisöpalvelu *Twitter* mainittiin lähteenä yhteensä 19 kertaa, ja yhteensä 12 *Twitter*-viestiä oli upotettu artikkeliin erilaisella fontilla ja fonttikoollla. Nämä 12 *Twitter*-viestiä olivat yhdeksältä (9) eri henkilöltä, joista Yhdysvaltain sen aikaiselta presidentiltä, Donald Trumpilta, oli kaksi (2) *Twitter*-viestiä, samoin kuin Ranskan yhdeltä presidentinvaaliehdokkaalta, Marine Le Peniltä, ja Suomessa vuonna 2017 pääministerinä olleelta Juha Sipilältä. Lopuilta kuudelta (6) henkilöltä oli

kultakin yksi *Twitter*-viesti upotettuna johonkin aineistoartikkeliin. Nämä artikkeleihin upotettujen twiittien lähettäjät sekä heidän kansalaisuutensa ja asemansa on eritelty tarkemmin alaluvussa 4.7.

Ranskalainen sanomalehti *Le Monde* oli aineistossa mainittu lähteeksi yhdeksän (9) kertaa. *Le Monde* on yksi Ranskan suurimmista sanomalehdistä, mutta muitakin suuria sanomalehtiä on. Onkin mielenkiintoista, että juuri *Le Monde* on käytetty sanomalehtilähteistä kaikkein eniten, tai ainakin se on mainittu lähteeksi useimmin omassa aineistossani. *Le Monden* mainitsemiskohta oli useimmiten (leipä)tekstin seassa artikkeleissa.

Elabe-tutkimuslaitoksen kysely mainittiin lähteenä yhteensä viidesti. *Elabe* nousi kaikista mainituista tutkimuslaitoksista selvästi eniten esille, sillä muita tutkimuslaitoksia (esimerkiksi *Odoxa* ja *Ifop Fiducial*) mainittiin lähteeksi korkeintaan kaksi kertaa aineistossa. *Elabe* mainittiin lähteenä aina artikkelissa tekstin seassa, ei koskaan sitaatin tai otsikon yhteydessä.

Sanomalehdistä lähteeksi toiseksi useimmiten mainittiin *Le Figaro*, joka kerrottiin lähteeksi neljä (4) kertaa. Se on mainittu yhden kerran sekä sitaatin että (leipä)tekstin yhteydessä. Syy siihen, ettei näistä muodostu lukua neljä on se, että *Le Figaro* koskien oli kaksi suoraa linkkiä, mutta näiden suorien linkkien yhteydessä *Le Figaro* ei mainittu tekstissä eksplisiittisesti lainkaan.

Kaikissa tässä luvussa neljä esitetyissä taulukoissa (1–6) mahdollisesti ilmoitetut prosenttiluvut on pyöristetty lähimpään kokonaiseen prosenttilukuun, desimaaleja ei taulukoissa ole merkitty yleisen luettavuuden helpottamiseksi.

4.6 Kahdesta kolmeen kertaan mainitut *HS*:n ulkopuoliset lähteet

Mainitsin jo aiemmin tässä luvussa neljä, että aineistosta löytyi jonkin verran kahdesta kolmeen kertaan mainittua *HS*:n ulkopuolista lähettä. Nämä lähteet ja niiden mainitsemiskontekstit artikkeleissa on eritelty tarkemmin aakkosjärjestyksessä alla olevassa taulukossa 3.

Taulukko 3: 2–3 kertaa mainitut *HS*:n ulkopuoliset lähteet ja niiden mainitsemiskontekstit aakkosjärjestyksessä

Aineistossa mainittu lähde	Lukumäärä (kpl)	Lähteen tyyppi	Mainitaan heti otsikossa tai sen alla (kpl)	Mainitaan sitaatin yhteydessä (kpl)	Mainitaan artikkelissa tekstin seassa (kpl)
BBC	2	Britannian yleisradioyhtiö	-	2	-

Aineistossa mainittu lähde	Lukumäärä (kpl)	Lähteen tyyppi	Mainitaan heti otsikossa tai sen alla (kpl)	Mainitaan sitaatin yhteydessä (kpl)	Mainitaan artikkelissa tekstin seassa (kpl)
CNN	2	uutiskanava	-	-	2
France 2 -kanavan vaalilähetys	2	televisiokanava	-	-	2
Ifop Fiducial - tutkimuslaitoksen kysely	2	tutkimuslaitos, kysely	-	-	2
Journal du Dimanche	3	viikkolehti	-	1	2
Juha Jokela, Ulkopoliittisen instituutin EU-asioihin keskittynyt ohjelmajohtaja	2	asemansa vuoksi haastateltu henkilö	-	2	-
Laura Parkkinen, populismiin ja Ranskaan erikoistunut politiikan tutkija, Turun yliopisto	3	asemansa vuoksi haastateltu henkilö	-	3	-
Le Canard Enchaîné	3	viikkolehti	-	1	2
Le Parisien	2	sanomalehti	-	2	-
L'Express	2	viikkolehti	-	1	1
Odoxa	2	tutkimuslaitos	-	-	2
Opinionway-yhtiön kysely	3	kysely	-	-	3
Ranskan tietoturvvirasto ANSSI	2	valtion tietoturvayhtiö	-	-	2
Taneli Lahti, Elinkeinoelämän keskusliiton Brysselin toimiston johtaja	3	asemansa vuoksi haastateltu henkilö	-	3	-
The Guardian	2	sanomalehti	-	1	1
The New York Times	3	sanomalehti	-	-	3

Aineistossa mainittu lähde	Lukumäärä (kpl)	Lähteen tyyppi	Mainitaan heti otsikossa tai sen alla (kpl)	Mainitaan sitaatin yhteydessä (kpl)	Mainitaan artikkelissa tekstin seassa (kpl)
Timo Soini, Suomen ulkoministeri vuonna 2017	2	asemansa vuoksi haastateltu henkilö	-	2	-

Yllä olevan taulukon 3 kahdesta kolmeen kertaa mainittujen lähteiden yhteislukumäärä on 40 *HS*:n ulkopuolista lähdemainintaa. Siten 2–3 kertaa mainitut lähteet muodostavat yhteensä noin 23 prosenttia kaikista mainituista lähteistä, kun kokonaismäärä oli 174 kappaletta. En erittele vain kerran mainittuja lähteitä tarkemmin erikseen, koska aineiston ollessa laaja (87 artikkelia) mielestäni ainoastaan yhden kerran mainittuja *HS*:n ulkopuolisia lähteitä ei voida pitää lukumäärällisesti merkittävänä, eikä kerran mainittua lähdettä voi varsinaisesti pitää yleisenä lähteenä aineistossa.

Taulukossa 3 mainituista lähteistä erityisesti *BBC*:n kohdalla haluan kuitenkin huomauttaa, että Holland (2013: 337–338) totesi yleisten käytössä olevien resurssien vaikuttavan siihen, että esimerkiksi *BBC*:n kaltaisten yhtiöiden julkaisemien tekstien alkuperäislähteiden jäljittäminen voi olla haastavaa. Haluan tuoda Hollandin (*ibid.*: 337–338) huomion tässä kohtaa esiin siitä syystä, että vaikka tässä tutkimuksessa toteankin aineistossa mainituksi lähteeksi jonkin *HS*:n ulkopuolisen median, en tämän tutkimuksen puitteissa ota kantaa siihen, mistä kyseinen mainittu alkuperäislähde (esim. *BBC*) on alun perin ottanut tietonsa omaan tekstiinsä. Siinä olisi kuitenkin yksi ehdotus tulevaisuuden tutkimuskohteeksi, vaikka mainittujen alkuperäislähteiden hankkiman ja julkaiseman tiedon varsinainen alkuperä ei tämän pro gradu -tutkielman aihe olekaan.

Yleisesti taulukon 3 perusteella voidaan todeta, että yleisimmin kahdesta kolmeen kertaan mainitut *HS*:n ulkopuoliset lähteet olivat joko sanomalehtiä, viikkolehtiä, tutkimuslaitos (-ten kyselyitä) tai asemansa vuoksi haastatellun henkilön antamia kommentteja. Ei ole yllättävää vaan pikemminkin loogista, että asemansa vuoksi haastatellun henkilön antamat kommentit esiintyivät aineistossa eniten juuri suorien sitaattien yhteydessä, sillä aineistossa on mainittu kyseessä olleen henkilön sanomat asiat lainausmerkkien sisällä. Mainitsin luvussa 4.4, että ennako-oletuksenani oli, ettei ranskalaisia asemansa vuoksi haastateltuja henkilöitä välttämättä ole niin montaa kuin esimerkiksi suomalaisia. Hypoteesini osui tässä oikeaan, sillä vaikka kukaan asemansa vuoksi haastatellun henkilön antamat kommentit eivät yltäneet luvussa 4.5 esitetyn taulukon 2 kuuden eniten mainitun *HS*:n ulkopuolisen lähteen joukkoon, tämän luvun taulukossa numero 3 kaikki asemansa vuoksi

haastatellut henkilöt ovat suomalaisia, eikä joukossa 2–3 kertaa lähteeksi mainittujen joukossa ole yhtäkään asemansa vuoksi haastateltua ranskalaista.

Erona luvun 4.5 taulukkoon 2 on taulukon 3 kohdalla se, ettei yhtäkään *HS*:n ulkopuolista lähdettä ole mainittu heti otsikossa tai sen alla, vaan lähteet on mainittu aina joko suorien sitaattien yhteydessä tai sitten artikkelissa leipätekstin seassa.

4.7 Artikkeleihin upotetut *Twitter*-viestit eli twiitit

Tässä alaluvussa erittelen aineistosta löytyneiden, artikkelien lomaan upotettujen *Twitter*-viestien eli twiittien lähettäjät ja heidän kansalaisuutensa ja asemansa. Artikkeleihin upotettu twiitti tarkoittaa tässä sitä, että artikkelin sekaan on leipätekstistä eroavalla fontilla- ja fonttikoolla upotettu jonkun henkilön lähettämä twiitti. Edellä mainitut tiedot on eritelty alla olevassa taulukossa numero 4.

Taulukko 4: Aineistoon upotettujen twiittien lähettäjät

Twiittien lähettäjät ja twiittien lukumäärät sekä lähettäjän synnyinmaa ja asema keväällä 2017.

Twiitin lähettäjä	Upotettujen twiittien lukumäärä (kpl)	Twiitin lähettäjän synnyinmaa	Twiitin lähettäjän asema keväällä 2017
Benoît Hamon	1	Ranska	Ranskan presidentinvaaliehdokas
Charles Michel	1	Belgia	Belgian pääministeri
Donald Trump	2	Yhdysvallat	Yhdysvaltain presidentti
Federica Mogherin	1	Italia	Euroopan komission varapuheenjohtaja
Heidi Piironen	1	Suomi	Valokuvaaja (HS) ja elokuvaohjaaja
Juha Sipilä	2	Suomi	Suomen pääministeri
Marine Le Pen	2	Ranska	Ranskan presidentinvaaliehdokas
Mathieu Gallard	1	Ranska	Tutkimusvastaava, Ipsos France
”thegrugq”	1	Etelä-Afrikka	Hakkeri

Aineiston artikkeleihin eri fontilla ja fonttikooalla upotettuja twiittejä oli aineistossa yhteensä 12 kappaletta. Kuten yllä olevasta taulukosta 4 on nähtävissä, upotettujen twiittien lähettäjiltä oli maksimissaan kaksi viestiä. Seuraavaksi lueteltujen henkilöiden asema on vuodelta 2017. Kaksi Twitter-viestiä on sisällytetty aineistoon Yhdysvaltain presidentiltä Donald Trumpilta, Suomen pääministeri Juha Sipilältä ja Ranskan presidentinvaaliehdokas Marine Le Peniltä. Aineistossa eniten julkaistuja twiittejä on siis kolmasosa Yhdysvaltain kansalaiselta, yksi ranskalaiselta ja yksi suomalaiselta.

Kokonaisuudessaan twiittejä on julkaistu neljä (4) ranskalaiselta, kolme (3) suomalaiselta, kaksi (2) amerikkalaiselta sekä yksittäiset twiitit myös belgialaiselta, italialaiselta ja eteläafrikkalaiselta henkilöltä. Upotetuista twiiteistä kolmasosa on siis ranskalaiselta, neljäsosa suomalaiselta, kuudesosa amerikkalaiselta ja muilta yhteensä neljäsosa. Ranskalaisten henkilöiden twiitit olivat iloinen yllätys, sillä muiden tässä luvussa 4 esitettyjen taulukoiden perusteella asemansa perusteella haastatellut henkilöt olivat aineistossa yleensä suomalaisia. Twiittien osalta jakauma on selvästi kansainvälisempi.

Aineistoon upotettujen twiittaajien asemasta voi sanoa sen, että lähettäjät olivat yleensä poliitikkoja ja jollain tavalla politiikassa mukana olleita henkilöitä. Ainoastaan kolme 12:sta twiitistä ei tullut poliitikolta: Heidi Piironen, Mathieu Gallardin ja nimimerkki ”thegrugq”:ilta tulleet Twitter-viestit. Koska koko tutkimukseni aihe liittyy Ranskan presidentinvaaleihin ja siten hyvinkin vahvasti politiikkaan, ei ole kovinkaan yllättävää, että vaaliuutisointiin *Helsingin Sanomissa* liitetyt Twitter-viestitkin ovat suurimmaksi osaksi poliitikkojen käsialaa. Nimimerkki *thegrugq* on tässä twiittien lähettäjien listassa poikkeuksellinen muutoinkin kuin sen osalta, ettei hän liity politiikkaan. *thegrugq* on ainoa nimimerkillä eikä koko nimellään esiintynyt twiittaaja. Olisikin mielenkiintoista tietää, miksi ainoastaan hänen muista poikkeava twiittinsä on upotettu *HS*:n artikkeliin, mutta keneltäkään muulta nimimerkin takaa lähettäneeltä twiittajalta ei aineistossa ole upotettuja twiittejä.

4.8 Aineiston yleisimmät *HS*:n ulkopuoliset suorat linkit

Taulukossa 5 on esitetty 12 yleisintä sellaista *HS*:n ulkopuolista lähdetä, joihin on eniten suoria linkkejä. Lisäksi taulukossa 5 on eritelty lähimmät kokonaiset prosenttiosuudet seuraaville tiedoille:

- Kuinka monta prosenttia ko. lähteestä mainitaan suoran linkin lisäksi tekstissä?
- Kuinka monta prosenttia ko. lähteen suorista linkeistä ovat kokonaan ilmaisia sellaisille henkilöille, joilla ei ole aktiivista tilausta ko. lähteeseen?
- Kuinka monta prosenttia ko. lähteen suorista linkeistä mainitaan sitaatin yhteydessä?

Taulukko 5: Aineiston yleisimmät kaksitoista (12) suoraa linkkiä *Helsingin Sanomien* ulkopuolelta

Suora linkki	Lukumäärä (kpl)	% mainitaan eksplisiittisesti suoran linkin lisäksi tekstissä	% linkeistä kokonaan ilmaisia ei-tilaajalle	% linkeistä sitaatin yhteydessä
Le Monde	12	92 %	75 %	50 %
The Guardian	4	50 %	100 %	25 %
Twitter	4	100 %	100 %	50 %
Le Figaro	3	33 %	100 %	33 %
Reuters	3	67 %	67 %	0 %
The New York Times	3	100 %	0 %	0 %
BBC	2	100 %	100 %	100 %
BFM- televisiokanavan haastattelu	2	100 %	100 %	100 %
CNN	2	100 %	100 %	0 %
Le Parisien	2	100 %	100 %	100 %
L'Express	2	100 %	0 %	50 %
Ranskan tietoturvavirasto ANSSI	2	100 %	100 %	0 %

Yllä olevassa taulukossa 5 on esitetty ne lähteet, joihin on aineistossa ollut eniten suoria linkkejä. Nimiä ei ole merkitty kursiivilla taulukon 5 luettavuuden helpottamiseksi. Taulukossa 5 esiteltyjä suorien linkkien lähteitä on yhteensä 41 kappaletta. Kaiken kaikkiaan suoria linkkejä löytyi aineistosta yhteensä 56 kappaletta, jolloin taulukossa esitetyt suorien linkkien lähteet muodostavat noin 73 prosenttia kaikista suorien linkkien kokonaisluvusta. Taulukossa olevien suorien linkkien lisäksi aineistossa oli useampia sellaisia lähteitä, joihin oli vain yksi suora linkki koko aineistossa.

Nämä yksittäiset suorat linkit on eritelty seuraavan luvun 4.9 taulukossa. Vain yhden kerran johonkin *Helsingin Sanomien* ulkopuoliseen lähteeseen avautuvia suorita linkkejä oli yhteensä 15 kappaletta, jolloin ne muodostavat noin 37 prosenttia kaikista aineiston suorista linkeistä. Seuraavaksi käyn läpi taulukon 5 tuloksia seikkaperäisemmin.

Aineiston suorat linkit johtivat selvästi useimmin *Le Monden* artikkeleihin, sillä niitä oli yhteensä 12 kappaletta. Ne muodostivat siis noin 21 prosenttia kaikista suorista linkeistä, kun suorita linkkejä oli aineistossa yhteensä 56 kappaletta. Melkein kaikkien (92 %) *Le Mondeen* johtavien suorien linkkien lisäksi lähde mainittiin myös tekstissä. Kolme neljäsosaa (75 %) *Le Monden* suorista linkeistä oli kokonaan ilmaisia kenelle tahansa lukijalle. Toisin sanoen neljä *Le Monden* linkeistä oli kokonaan luettavissa vain ko. sanomalehden tilaajille. Puolet *Le Mondeen* johtavista linkeistä mainittiin sitaatin yhteydessä.

Seuraavaksi eniten suorat linkit johdattivat *The Guardianin* artikkeleihin tai yhteisöpalvelu *Twitteriin*. Kumpaankin suorita linkkejä oli neljä kappaletta, mikä on reilusti vähemmän kuin *Le Mondeen*, johon suorita linkkejä oli kolme kertaa enemmän. Puolessa niistä artikkeleista, joissa oli *The Guardianiin* johtava linkki mainittiin kyseinen lähde myös tekstissä. Kaikki *The Guardianin* linkeistä olivat ilmaisia kaikille lukijoille. Neljästä linkistä vain yksi oli mainittu sitaatin yhteydessä.

Twitteriin johtavat neljä linkkiä olivat kaikki ilmaiseksi luettavissa kaikille. *Twitterin* suorien linkkien yhteydessä *Twitter* mainittiin myös tekstissä. Puolet *Twitterin* linkeistä olivat sitaattien yhteydessä.

Seuraavaksi eniten suorat linkit johtivat seuraaviin, kuhunkin kolme kertaa: *Le Figaro*, *Reuters*, *The New York Times*. *Le Figaro* mainittiin kaikista suorista linkeistä vähiten linkin lisäksi myös tekstissä, vain 33 prosenttia. Toisin sanoen vain yhdessä artikkelissa, jossa oli *Le Figaroon* johtava linkki, se mainittiin lisäksi tekstissä. Kaikki *Le Figaron* suorat linkit olivat ilmaisia kaikille lukijoille riippumatta siitä, onko lehden tilaaja vai ei. Suoran sitaatin yhteydessä suora linkki oli 33 % tapauksista.

Uutistoimisto *Reutersin* kolmesta suorasta linkistä kahdessa *Reuters* mainittiin lisäksi eksplisiittisesti tekstissä. Samoin kaksi kolmesta linkistä (67 %) avautuivat ilmaiseksi kaikille lukijoille. Yksikään *Reutersin* linkeistä ei ollut sitaatin yhteydessä.

Kaikkien sanomalehti *The New York Timesin* linkkien kohdalla ko. lähde mainittiin lisäksi tekstissä. *The New York Times* oli toinen kahdesta suorien linkkien lähteestä, jonka artikkelit eivät olleet

kokonaan luettavissa, ellei ole aktiivista tilausta voimassa. Yksikään näistä linkeistä ei ollut sitaatin yhteydessä.

Viimeiseksi taulukossa 5 on esitetty lähteet, joihin on aineistossa ollut vähintään kaksi suoraa linkkiä. Tätä vähemmän suoria linkkejä johonkin lähteeseen ei ole nostettu esiin taulukkoon. Kaksi suoraa linkkiä on aineistossa ollut seuraaviin lähteisiin: Britannian yleisradioyhtiö *BBC*, *BFM*-televisiokanavan haastattelu, *CNN*, *Le Parisien*, *L'Express* sekä Ranskan tietoturvavirasto *ANSSI*.

BBC:n, *BFM*-televisiokanavan haastattelun ja *Le Parisienin* osalta kaikki niihin johtavat suorat linkit ovat ilmaiseksi luettavissa kaikille, ja kaikki niihin johtavat linkit olivat sitaattien yhteydessä. Lisäksi niissä artikkeleissa, joissa oli *BBC*:hen, *BFM*-televisiokanavan haastatteluun tai *Le Parisieniin* johtava suora linkki, mainittiin ne myös ääneen tekstissä.

CNN:n ja Ranskan tietoturvavirasto *ANSSI*:n suorien linkkien osalta tulokset olivat samat. Molemmat lähteet ilmaistiin suoran linkin lisäksi eksplisiittisesti myös tekstissä. Kaikki linkit ovat lisäksi nähtävissä kaikille lukijoille. Yksikään *CNN*:n tai *ANSSI*:n suorista linkeistä ei ollut sitaatin yhteydessä.

Taulukon 4 perusteella voi todeta, että *Helsingin Sanomien* Ranskan vuoden 2017 presidentinvaaleihin liittyvissä uutisissa oli selvästi eniten sellaisia suoria linkkejä, jotka johtivat ranskalaissanomalehti *Le Monden* artikkeleihin. Lukijan kannalta on helpottavaa, että ylipäättään suurin osa suorien linkkien takaa avautuvista lähteistä on kenen tahansa luettavissa täysin ilmaiseksi.

4.9 Aineiston yksittäiset HS:n ulkopuoliset suorat linkit

Kuten mainitsin edellisessä luvussa 4.8, taulukossa 5 esitettyjen useasti mainittujen suorien linkkien lisäksi aineistossa oli yhteensä 15 yksittäistä *Helsingin Sanomien* ulkopuolista lähdettä, joihin oli aineistossa suora linkki. Nämä vain yhden kerran aineistosta löytyneet suorat linkit on eritelty tarkemmin alla olevassa taulukossa 6, jossa on eritelty myös linkin maksullisuusaste ja se, mainitaanko lähde eksplisiittisesti tekstissä pelkän suoran linkin lisäksi sekä se, onko linkki mahdollisesti sitaatin yhteydessä.

Taulukko 6: Aineiston yksittäiset suorat linkit aakkosjärjestyksessä

Suora linkki	Lukumäärä (kpl)	Mainitaanko lähde suoran linkin lisäksi eksplisiittisesti tekstissä?	Onko linkki kokonaan ilmainen ei-tilaajalle?	Onko suora linkki sitaatin yhteydessä?
20 minutes	1	KYLLÄ	KYLLÄ	KYLLÄ
BFMTV	1	KYLLÄ	KYLLÄ	EI
Emmanuel Macronin vaalilupaukset	1	KYLLÄ	KYLLÄ	EI
Eurobarometri	1	KYLLÄ	Linkki ei aukea, eikä maksullisuusastetta tiedetä	EI
Europe 1 - radiokanavan haastattelu	1	KYLLÄ	KYLLÄ	KYLLÄ
Facebookin uutinen	1	KYLLÄ	KYLLÄ	EI
France Info - televisiokanavan mielipidekysely	1	KYLLÄ	KYLLÄ	EI
Journal du Dimanche	1	KYLLÄ	KYLLÄ	EI
L'émission politique - ohjelman haastattelu	1	KYLLÄ	KYLLÄ	KYLLÄ
Ipsos-Sopra Steria - tutkimusyhtiön toteuttama Le Monden gallup	1	KYLLÄ	EI	EI
Opinionway-yhtiön kysely	1	KYLLÄ	KYLLÄ	EI
Oxfordin yliopiston Internet-instituutin tutkimus	1	KYLLÄ	KYLLÄ	EI
Paris Match	1	KYLLÄ	KYLLÄ	KYLLÄ
RTL-kanavan haastattelu	1	KYLLÄ	KYLLÄ	KYLLÄ
The Economist	1	KYLLÄ	EI	EI

Taulukon 6 nimiä ei ole merkitty kursivilla taulukon luettavuuden helpottamiseksi. Kuten taulukosta 6 ilmenee, voidaan todeta, että yksittäisistä suorista linkeistä kaikki mainitaan aina linkin lisäksi eksplisiittisesti tekstissä. Linkkien maksullisuusaste vaihtelee. Suurimman osan linkkien

takaa avautuvasta sisällöstä pääsee lukemaan kuka tahansa ilmaiseksi. Yhteensä 12 kappaletta (80 %) yksittäisistä linkeistä on kaikkien luettavissa ilman kyseisen lähteen erillistä tilausta. Yhden suoran linkin (n. 7 %) maksullisuusaste ei selviä, sillä linkki ei aukea ollenkaan. Kyseinen linkki olisi ollut *Eurobarometriin*. Kaksi kappaletta (n. 13 %) yksittäisistä suorista linkeistä avautuisi lukijalle vasta maksumuurin takaa. Nuo kaksi lähdeä olivat *Ipsos-Sopra Steria* -tutkimusyhtiön toteuttama *Le Monden* gallup sekä talouslehti *The Economistin* johtava linkki.

Reilusti suurin osa, kaksitoista kappaletta (80 %) linkkien takaa avautuvasta materiaalista on kuitenkin kaikkien luettavissa täysin ilmaiseksi, mitä voidaan pitää hyvänä asiana *HS:n* lukijan kannalta. Se, onko linkki juuri sitaatin yhteydessä vai ei, vaihtelee yksittäisten linkkien kohdalla, aivan kuten useammin mainittujen linkkienkin kohdalla (kts. tarkemmin luku 1.6 ja taulukko 3). Viisi suoraa linkkiä viidestätoista (n. 33 %) yksittäisistä linkeistä on sitaatin yhteydessä, ja loput 10 suoraa linkkiä (n. 67 %) ei.

4.10 Erityisiä havaintoja aineistosta

Tässä osiossa nostan esiin tekemiäni huomiota aineistostani. Esimerkiksi eräässä aineistoni artikkelissa kirjoittajaa ei mainita ollenkaan, ainoastaan viitatus suomalaiset sanomalehdet. *Helsingin Sanomissa* julkaistun artikkelin kokoajaa ei kuitenkaan mainita ollenkaan, vaikka julkaistu artikkeli onkin kokoelma muissa suomalaisissa sanomalehdissä julkaistuja teksteistä. Tutkimukseni aiheena eivät varsinaisesti olleet artikkelien allekirjoittajat (useimmiten *HS:n* toimittajat), mutta huomio on silti yksittäisenä poikkeuksena mielenkiintoinen. Tämä on huomionarvoista siksi, että esimerkiksi van Doorslaer (2010a: 181) totesi, että journalistisessa kääntämisessä mm. lähdetekstien moninaisuus ja voimakas muokkaaminen problematisoivat ”normaalina” pidetyn tekijän ja tekijänoikeuksien käsitteen. Myös Bielsa and Bassnett (2009: 65; 92) ovat todenneet, ettei uutisia aina allekirjoiteta. Melkein minkä tahansa muun käännöstieteen alalajin kohdalla tuntuisi melko absurdilta, ettei tekijää ole merkitty ollenkaan.

Muutamassa aineistoni artikkelissa ei nimetä tarkasti *HS:n* ulkopuolista lähdeä. Esimerkiksi yhdessä artikkelissa mainitaan ”viimeisimmät mielipidetiedustelut” nimeämättä niitä sen tarkemmin. Artikkelissa ei siis eritellä, minkä yrityksen tai kenen järjestämät mielipidetiedustelut ovat tässä kyseessä. Eräässä toisessakin artikkelissa mainitaan ”kyselytutkimukset” nimeämättä niitä sen tarkemmin. Yhdessä artikkelissa mainitaan ”belgialaiskysely” ja toisessa ”radiohaastattelu”, mutta näitäkään ei nimetä sen tarkemmin. Ei siis tarkalleen tiedetä, kuka kyselyn on järjestänyt tai minkä radiokanavan haastattelusta on kysymys. Onkin mielenkiintoista mutta ei kovin yllättävää, että aineistosta löytyy sellaisia eksplisiittisesti mainittuja lähteitä, joita ei eritellä

tarkasti. Olisikin mielenkiintoista tietää, kuinka yleistä tämän tyyppinen lähteen mainitseminen uutisessa on, eli kuinka yleinen käytäntö on mainita jokin lähde (esim. ”belgialaiskysely”) kuitenkin erittelemättä kunnolla, mikä taho kyselyn on toteuttanut ja missä.

Yhdessä ainoassa aineiston artikkelissa, joka on julkaistu Sunnuntai-liitteessä, lähteet mainitaan selkeästi tekstin lopussa. Kyseisen artikkelin allekirjoittaja on myös kääntäjä. Tämä mainitaan eksplisiittisesti ko. artikkelin ingressissä. Olisikin mielenkiintoista tietää, johtuuko tämä selvästi koko muusta aineistosta poikkeava lähteiden merkitsemistapa osittain siitä, että artikkelin kirjoittaja toimii myös kääntäjänä, ja on ehkä tottunut erilaiseen merkitsemistapaan lähteiden suhteen kuin muut aineiston allekirjoittaneet, jotka ovat pääosin toimittajia. On huomion arvoista, että ainoastaan yhdessä artikkelissa 87:stä lähteet on merkitty lähdeluettelon omaisesti tekstin loppuun, eli vain noin yksi prosentti koko aineistosta. Toinen kysymys asiaan liittyen on se, liittyykö lähteiden selkeä merkitseminen loppuun sittenkin ennemminkin siihen, että kirjoittajalla on ollut artikkelin takana vähemmän aikapainetta, kuin muiden aineistoon kuuluvien artikkelien kanssa? Toimittajien tuotantotehokkuudesta johtuvan aikapaineen uutistuotannossa mainitsi esimerkiksi Holland (2013: 336). Mahdollisiin syihin ko. Sunnuntai-liitteen artikkelissa ei saada tässä tutkielmassa vastausta, sillä tutkimukseeni ei kuulunut toimittajien haastatteluita. Tulevaisuudessa tehtävien tutkimusten suhteen tässäkin voisi kuitenkin olla mielenkiintoinen kohde.

Kuten jo totesin edellisessä luvussa 4.9 ja sen taulukossa numero 6, yksi suora linkki, joka johtaisi Eurobarometrikyselyyn, ei aukea ollenkaan. Näin ollen en myöskään pystynyt tarkistamaan kyseisen linkin maksullisuusastetta. Samoin oli yhden *L'émission politique* -linkin kanssa. Myöskään yksi sanomalehti *Le Monden* artikkelilinkeistä ei toimi, enkä samaisesta syystä päässyt tarkistamaan kyseisen suoran linkin maksullisuusastetta. Lisäksi eräässä aineistoni artikkelissa oli suora linkki Juha Sipilän *Twitter*-profiliin, jossa viesti ei kuitenkaan näy. Kyseisestä linkistä avautuu ainoastaan Sipilän *Twitter*-profiili, joten Sipilän *Twitter*-viesti on siis mahdollisesti poistettu.

4.11 Pohdintaa lähteiden lukumäärästä

Kaiken kaikkiaan mainittujen lähteiden ja suorien linkkien lukumäärä yllätti minut täysin. Eritoten olin yllättynyt siksi, että siinä vaiheessa, kun pro gradu -tutkielmani alkoi keväällä 2022, ei suoria linkkejä vielä ollut ollenkaan. Siinä vaiheessa, kun aloin uudelleen aktiivisesti jatkaa pro gradu -tutkielmaani tammikuussa 2023, huomasin aineistoni artikkeleihin ilmestyneet suorat linkit. Tuo havainto muuttikin lopulta koko tutkimuskysymystäni ja samanaikaisesti tietenkin lähestymistapaani melko paljon.

Kuten totesin alaluvussa 3.4, oletin aluksi, ettei mainittuja lähteitä tai suoria linkkejä olisi löytynyt aineistostani montaakaan. Hypoteesini ei kuitenkaan osunut oikeaan, sillä suoria linkkejä *HS*:n ulkopuolisiin lähteisiin löytyikin aineistoni yhteensä 87:stä artikkelista yhteensä 56 kappaletta. Samaan aikaan kaikkia aineistossa mainittuja *Helsingin Sanomien* ulkopuolisia lähteitä oli yhteensä 174 kappaletta. Täten suorien linkkien (56) suhde kaikkiin mainittuihin lähteisiin (174) on karkeasti laskettuna noin 32 prosenttia. Sanon karkeasti laskettuna, koska kaikki suorien linkkien takaa avautuneet lähteet on tässä analyysissä merkitty myös kaikkiin mainittuihin lähteisiin (174 kpl).

Samaan aikaan on kuitenkin muistettava, että 17:ssä artikkelissa kaikista aineistoni 87:stä artikkelista ei mainittu mitään *HS*:n ulkopuolista lähdetä. Toisin sanoen noin viidesosassa artikkeleista mainittu ulkopuolisia lähteitä ollenkaan. Vaikka luku on huomattava, ennakkoletukseni oli, että tuo lukumäärä olisi ollut vieläkin merkittävämpi, ja kaikkien mainittujen lähteiden lukumäärä 174 huomattavasti kyseistä lukua matalampi. Aiemman journalistisen kääntämisen tutkimuksen (mm. Valdéon 2015 ja 2020, van Doorslaer 2010a ja 2010b sekä Bielsa & Bassnett 2009, kts. tarkemmin luku 2 ja erityisesti alaluvut 2.2 ja 2.8) ja siihen liittyvän lähdetekstin paikantamisen vaikeuden perusteella oletin ilman muuta, ettei omassakaan aineistossani olisi kovinkaan montaa suoraa linkkiä *Helsingin Sanomien* ulkopuoliseen lähteeseen. Tulokset saattavat kuitenkin johtua tutkimusaineiston laadusta. Ylipäätään mainittujen lähteiden suuri lukumäärä yllätti minut, vaikka jättäisikin kokonaan aineistosta löytyneet suorat linkit.

Oman tutkimukseni perusteella vaikuttaa siltä, että journalistisen kääntämisen kentällä on tapahtunut muutosta siinä suhteessa, kuinka helposti alkuperäislähteet ovat jäljitettävissä. On tietysti muistettava, että oma tutkimukseni oli vain yksi tapaustutkimus koko journalistisen kääntämisen tutkimuksen kentällä. Siitä syystä lähteiden merkitsemisen ja paikantamisen helppouden tai vaikeuden osalta tarvittaisiin useita lisätutkimuksia, jotta tilanteen mahdollisesti tapahtuneesta tai tapahtuvasta muutoksesta voisi sanoa jotakin tarkempaa ja varmempaa.

Oman tutkimukseni tulokset olivat kuitenkin omalta osaltaan yllättäviä ja merkittäviäkin. Tutkimukseni pohjautui nimenomaan Suomen suurimman sanomalehden artikkeleihin tietyllä aikavälillä, joten olisi mielenkiintoista tietää, kuinka jonkin toisen maan ja/tai kielen sanomalehden saman tyyppisen tutkimuksen kanssa kävisi, ja olisivatko tulokset saman suuntaisia vai tästä tutkimuksesta selvästi poikkeavia. Myös jonkin toisen suomalaisen sanomalehden vastaavanlainen tutkimus tai artikkeliotanta pidemmältä aikaväliltä voisi tuoda lisää tietoa aiheeseen ja tilanteen mahdolliseen muutokseen, kunhan tuo toinen suomalainen sanomalehti ei kuulu Sanoma-konserniin, kuten *Helsingin Sanomat* kuuluu. Täten esimerkiksi *Aamulehden* vastaava tutkimus ei

olisi välttämättä mielekästä, sillä se kuuluu samaan *Sanoma*-konserniin *HS*:n kanssa, mutta esimerkiksi *Turun Sanomien* vastaava tutkimus voisi olla erittäin mielenkiintoista. Sellaisen tutkimuksen avulla voitaisiin jo sanoa enemmän journalistisen kääntämisen alasta ainakin suomalaisten sanomalehtien osalta.

5 Johtopäätökset ja loppusanat

Tämän tutkielman tarkoituksena oli selvittää, mitä ja millaisia *Helsingin Sanomien* ulkopuolisia lähteitä on mainittu *HS*:n vuoden 2017 Ranskan presidentinvaaliuutisoinnissa. Samalla halusin saada selville, löytyykö aineistostani myös suoria linkkejä *HS*:n ulkopuolisiin lähteisiin, ja jos löytyy, ovatko suorista linkeistä avautuvat sisällöt kaikille lukijoille maksuttomia vai eivät. Lisäksi minua kiinnosti, millaisessa kontekstissa *Helsingin Sanomien* ulkopuoliset lähteet ja mahdolliset suorat linkit esiintyvät. Tässäkin luvussa käytän *Helsingin Sanomista* ajoittain lyhennettä *HS*.

5.1 Yhteenveto tutkimuksen tuloksista

Tämän tutkimuksen aineistossa eniten mainitut *HS*:n ulkopuoliset lähteet olivat uutistoimistot *AFP* ja *Reuters*, jotka kummatkin mainittiin aineistossa lähteenä tasan 24 kertaa. Tulos ei aiemman journalistisen kääntämisen tutkimuksen valossa ollut kovinkaan yllättävä, mm. Bielsa & Bassnett (2009: 56–73). Kolmanneksi useimmiten lähteeksi mainittiin yhteisöpalvelu *Twitter*, joka mainittiin 19 kertaa.

Uutistoimistojen jälkeen yleisin mainittujen lähteiden tyyppiluokka oli sanomalehti, ja pitkälti *Twitterin* ansiosta kolmanneksi yleisin kategoria oli yhteisöpalvelu. Kokonaismäärä mainittujen *HS*:n ulkopuolisten linkkien suhteen oli 174 kappaletta. Aineiston 87:stä artikkelista 17:ssä eli noin joka viidennessä artikkelissa ei mainittu mitään *Helsingin Sanomien* ulkopuolisia lähteitä.

Tutkimusaineistosta havaittuja suoria linkkejä oli yhteensä 56 kappaletta, mikä lukumäärällisesti yllätti minut täysin. Luvussa 1.1 kerroin hypotesini, joka oli se, ettei suoria linkkejä löytyisi montaakaan kappaletta. Suorat linkit johdattivat selvästi eniten ranskalaisen sanomalehti *Le Monden* internetjulkaisuihin. Niitä oli yhteensä 12 kappaletta, ja näistä yhdeksän (9) olivat täysin ilmaiseksi luettavissa kaikille lukijoille. Yleisemmälläkin tasolla suurin osa aineistosta löytyneiden suorien linkkien takaa avautuva sisältö oli ilmaiseksi luettavissa jokaiselle lukijalle, eikä niiden lukeminen toisin sanoen vaatinut erillistä tilausta kulloinkin kyseessä olevaan *HS*:n ulkopuoliseen lähteeseen. Tätä voidaan pitää *Helsingin Sanomien* lukijoiden kannalta positiivisena uutisena, sillä mitä suurempi osa suorien linkkien sisällöstä on ilmaisia, sitä paremmat mahdollisuudet *HS*:n lukijoilla on saada suoraa tietoa siitä, mistä Suomen suurimman sanomalehden uutisten tiedot ovat peräisin.

Nyt tutkielman lopussa haluan erityisesti kiittää Leena Salmea siitä, että sain häneltä luvan käyttää tässä pro gradu -tutkielmassa käytettyä ranskan oppiaineen keräämää aineistoa. Lisäksi haluan

välillisesti kiittää myös Milla Luodonpää-Mannia siitä, että sain tässä tutkielmassa käyttää osittain samaa korpusta numero yksi, jota Salmi & Luodonpää-Manni (2022: 88–91) käyttivät tutkimuksessaan. Kaikista käännöstieteen alalajeista juuri journalistisen kääntämisen tutkimukseen innoittanutta pro gradu -ohjaajaani Léa Huotaria haluan erityisesti kiittää inspiraatiosta ja kannustuksesta, joita ilman tämä pro gradu -tutkielma ei olisi sellainen kuin se nyt on.

5.2 Tutkimusehdotuksia tulevaisuuteen

Mainittujen *Helsingin Sanomien* lähteiden ja suorien linkkien lukumäärän yllättämänä olisi mielenkiintoista saada tietää, onko lähteiden eksplisiittisessä merkitsemisessä yleisesti tapahtunut tai tapahtumassa muutosta uutistuotantojen toimituksissa ja käytänteissä. Esimerkiksi vertaileva otanta useammasta erikielisestä sanomalehdestä voisi avata tätä kysymystä. Myös tästä tutkielmasta puuttuva toimittajien haastattelu voisi avata käytettyjä alkuperäislähteitä ja niiden merkitsemistapoja eri tavalla.

Lisäksi tässä tutkielmassa toteutetun tapaustutkimuksen toisinnolla voisi saada vahvistusta tässä tutkielmassa jo ilmenneille tuloksille. Esimerkiksi suurempi artikkeliotanta jostakin *Sanoma Media Finlandin* ulkopuolisesta sanomalehdestä (esim. *Turun Sanomat*) voisi avata lisää lähteiden eksplisiittisen merkitsemisen tilannetta suomalaisissa sanomalehdissä. Myös vertaileva otanta useamman eri suomalaisen sanomalehden välillä voisi tuoda kysymykseen lisää vastauksia.

Toivon, että käännöstutkimuksen sisältä myös journalistiseen kääntämiseen keskittyviä pro gradu -tutkielmia alkaisi Suomen yliopistoissa syntyä yhä enenevässä määrin. Tämä tapaustutkimus *Helsingin Sanomien* Ranskan vuoden 2017 presidentinvaaliuutisointiin liittyen osoitti mielestäni toteen esimerkiksi van Doorslaerin (2010b: 183) näkemyksen siitä, että journalismin ja kääntämisen välistä erityistä suhdetta kannattaa sen omien erityispiirteiden vuoksi ehdottomasti tutkia.

Lähteet

- Bassnett, S. & Schäffner, C. (2010). Politics, media and translation – Exploring Synergies. Teoksessa Bassnett, S. & Schäffner, C. (toim.), *Political Discourse, Media and Translation*: 1–30. Cambridge Scholars.
- Bani, S. (2006). An analysis of press translation process. Teoksessa Conway, K. & Bassnett, S. (toim.), *Translation in global news: Proceedings of the conference held at the University of Warwick* (2006): 35–45. University of Warwick.
- Bazzi, A. (2019). How can CDA unravel power relations in media representations in conflict in the Middle East? Transediting as a case study. *Pragmatics and Society*, 10 (4): 584–612. Amsterdam: John Benjamins.
- Bell, A. (1991). *The Language of News Media*. Oxford: Blackwell.
- Bielsa, E. (2007). Translation in global news agencies. *Target, International Journal of Translation Studies*, 19 (1): 135–155. Amsterdam: John Benjamins.
- Bielsa, E., & Bassnett, S. (2009). *Translation in global news*. Lontoo: Routledge.
- Boulangier, P-P. (2016). Quand les médias traduisent la crise : les métaphores utilisées par la presse généraliste pendant la crise des subprimes. *Meta (Montréal)*, 61: 144–162. Montreal: Les Presses de l'Université de Montréal.
- Conway, K. (2008). A cultural studies approach to semantic instability: The case of news translation. *Linguistica Antverpiensia* (7): 29–43. Antwerpen: University of Antwerp.
- Davier, L. (2014). The paradoxical invisibility of translation in the highly multilingual context of news agencies. *Global Media and Communication* 10 (1): 53–72. Newbury Park: SAGE Publishing.
- Davier, L. (2015). "Cultural translation" in news agencies? A plea to broaden the definition of translation. *Perspectives, Studies in Translatology*, 23 (4): 536–551. Lontoo: Routledge.
- Davier, L., & Van Doorslaer, L. (2018). Translation without a source text: methodological issues in news translation. *Across Languages and Cultures*, 19 (2): 241–257. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Davier, L., & Conway, K. (toim.) (2019). *Journalism and translation in the era of convergence*: 1–11. Amsterdam: John Benjamins.

- Davier, L., Doorslaer, van L. & Schäffner, C. (2018). The methodological remainder in news translation research: Outlining the background. *Across Languages and Cultures*, 19 (2): 155–164. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Doorslaer van, L. (2009) How language and (non-)translation impact on media newsrooms: the case of newspapers in Belgium, *Perspectives, Studies in Translatology*, 17 (2): 83–92. Lontoo: Routledge.
- Doorslaer, L. (2010a). The double extension of translation in the journalistic field. *Across Languages and Cultures*, 11 (2): 175–188. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Doorslaer van, L. (2010b). Journalism and Translation. Teoksessa: Gambier, Y. & van Doorslaer, L. (toim.) *Handbook of Translation Studies* (vol. 1): 180–184. Amsterdam: John Benjamins.
- Doorslaer van, L. (2012). Translating, Narrating and Constructing Images in Journalism with a Test Case on Representation in Flemish TV News. *Meta (Montréal)*, 57 (4): 1046–1059. Montreal: Les Presses de l'Université de Montréal.
- Duranti, A. (2004). Agency in Language. Teoksessa Duranti, A. (toim.), *A Companion to Linguistic Anthropology*: 451–473. Malden/Oxford/Victoria: Blackwell.
- Filmer, D. (2018). Anti-Gay, Sexist, Racist: Backwards Italy in British News Narratives. *Modern languages open* (1). 6: 1–21. Liverpool: Liverpool University Press.
- Filmer, D. (2014). Journalators? An ethnographic study of British journalists who translate. *Cultus: The Intercultural Journal of Mediation and Communication* 7: 135–157. Bologna: Iconesoft Edizioni Gruppo Radivo Holding.
- Gambier, Y. (2016). Rapid and Radical Changes in Translation and Translation Studies. *International Journal of Communication* (10): 887–906. Los Angeles: USC Annenberg Press.
- Gile, D (2004). Translation Research versus Interpreting Research: Kinship, Differences and Prospects for Partnership. Teoksessa: Schäffner, C. (toim.), *Translation Research and Interpreting Research: Traditions, Gaps and Synergies*: 10–34. Bristol: Multilingual Matters.
- Gu, C. (2019a). Interpreters caught up in an ideological tug-of-war? A CDA and Bakhtinian analysis of interpreters ideological positioning and alignment press conferences. *Translation and Interpreting Studies* 14 (1): 1–20. Amsterdam: John Benjamins.

- Gu, C. (2019b). (Re)manufacturing consent in English. A corpus-based discourse analysis of government interpreters' mediation of China's discourse on PEOPLE at televised political press conferences. *Target, International Journal of Translation Studies*, 31(3): 465–499. Amsterdam: John Benjamins.
- Haapanen, L. (2017). *Quoting Practices in Written Journalism*. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Haapanen, L., & Perrin, D. (2017). Media and quoting. Understanding the purposes, roles, and processes of quoting in mass and social media. Teoksessa Perrin, D. & Cotter, C. (toim.), *The Routledge handbook of language and media*: 424–441. Lontoo: Routledge.
- Haapanen, L. & Perrin, D. (2019). Translingual quoting in journalism. Behind the scenes of Swiss television newsrooms. Teoksessa: Davier, L. & Conway, K. (toim.), *Journalism and Translation in the Era of Convergence*: 15–42. Amsterdam: John Benjamins
- Haapanen, L. & Perrin, D. (2020). Linguistic recycling: The process of quoting in increasingly mediatised settings. *AILA Review*, 33 (1): 1–20. Amsterdam: John Benjamins.
- Hautanen, S. (2008). *Le processus de travail d'une correspondante : une étude observationnelle*. Pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto.
- Havumetsä, N. (2020). Instances of translatorial action: a journalist as a translating reporter of speech. *Perspectives, Studies in Translatology*, 28 (3): 440–453. Lontoo: Routledge.
- Havumetsä, N. (2021). *Näkökulmia kieltenväliseen siteeraukseen journalismissa ja sen laadunarviointiin*. MikaEL verkkojulkaisun volyymi 14: Kääntämisen ja tulkkauksen tutkimuksen symposiumin verkkojulkaisu: 29–43. Toim. Hartama-Heinonen, R., Ivaska, L., Kivilehto, M. & Kujamäki, M.
- Huotari, L., Hjort, M. & Veivo, O. (2023). *Piilokääntäjät esiin. Paraprofessionaalinen kääntäminen suomalaisessa työelämässä*. MikaEL verkkojulkaisun volyymi 16: Kääntämisen ja tulkkauksen tutkimuksen symposiumin verkkojulkaisu: 25–42. Toim. Ivaska, L., Kivilehto, M., Koponen, M. & Määttä, S.
- Holland, R. (2013). News translation. Teoksessa: Millán-Varela, C. & Bartrina, F. (toim.), *The Routledge handbook of translation studies*: 332–346. Lontoo: Routledge.
- Holz-Mänttari, J. (1984). *Translatorisches Handeln. Theorie und Methode*. Helsinki: Suomalainen Tiedeakatemia.

Kielitoimiston ohjepankin ohje suorasta lainauksesta (s. d.).

Saatavissa: <http://www.kielitoimistonohjepankki.fi/haku/lainausmerkit/ohje/58> Luettu 14.4.2023.

Koskela, M., Koskinen, K. & Pilke, N. (2017). Bilingual Formal Meeting as a Context of Translatoriality. *Target* 29 (3): 464–485. Amsterdam: John Benjamins.

Lee, C. (2006). Differences in News Translation between Broadcasting and Newspapers: A Case Study of Korean-English Translation. *Meta (Montréal)* 51 (2): 317–327. Montreal: Les Presses de l'Université de Montréal.

Li, X. (2018). Mediation through modality shifts in Chinese-English government press conference interpreting. *Babel* 64 (2): 269–293. Amsterdam: John Benjamins.

Liu, N. (2019). *News Framing through English-Chinese Translation: A Comparative Study of Chinese and English Media Discourse*. Lontoo: Routledge.

Manfredi, M. (2018). Investigating ideology in news features translated for two Italian media. *Across Languages and Cultures*, 19 (2): 185–203. Budapest: Akadémiai Kiadó.

Matsushita, K. (2016). *Risk Management in the Decision-Making Process of English-Japanese News Translation* (PhD). Tokio: Rikkyo University.

Melby, A., Fields, P., Hague, D., Koby, G. S. & Lommel, A. (2014). Defining the Landscape of Translation. *Revista Tradumatica* 12: 392–403.

Munday, J. (2018). A model of appraisal: Spanish interpretations of President Trump's inaugural address 2017. *Perspectives, Studies in Translation Theory and Practice*, 26 (2): 180–195. Lontoo: Routledge.

Munday, J. & Zhang, M. (2015). Discourse analysis in translation studies. *Special Issue of Target*, 27 (3): 325–471. Amsterdam: John Benjamins.

Nummela, T. (2020). *Kääntäjät ja kääntäminen päivälehdissä. Helsingin Sanomien ja Dagens Nyheterin uutisoinnin välittämä vaikutelma kääntämisen julkisuuskuvasta*. Pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto.

Orengo, A. (2005). Localising News: Translation and the “Global-national” Dichotomy. *Language and Intercultural Communication* 5 (2): 168–187. Lontoo: Routledge.

- Palmer, L. (2018). Lost in translation. Journalistic discourse on news “fixers”. *Journalism Studies*, 19 (9): 1331–1348. Lontoo: Routledge
- Pan, L. (2014). Investigating institutional practice in news translation: An empirical study of a Chinese agency translating discourse in China. *Perspectives, Studies in Translation Theory and Practice* 22 (4): 547–565. Lontoo: Routledge.
- Perrin, D., & Ehrensberger-Dow, M. (2012). Translating the news: A globally relevant field for applied linguistics research. *The future of applied linguistics: local and global perspectives*: 352–372.
- Poucke, van P. & Belikova, A. (2016). Foreignization in News Translation: Metaphors in Russian Translation on the News Translation Website InoSMI. *Meta (Montréal)*, 61(2): 346–368. Montreal: Les Presses de l’Université de Montréal.
- Pym, A. (2010). *Exploring Translation Theories*. Lontoo: Routledge.
- Riggs, A. (2019a). How terrorism is “made to mean”, or why we should study stylistic features of news. *Parallèles*, 31 (1): 57–74. Geneve: Université de Genève.
- Riggs, A. (2019b). On France, terrorism, and the English press: Examining the impact of style in the news. Teoksessa: Federici, F. M. & Declerq, C. (toim.), *Intercultural crisis communication: Translation, interpreting, and languages in local crises*: 193–215. Lontoo: Bloomsbury.
- Riggs, A. (2020). *Stylistic deceptions in online news: Journalistic style and the (mis)translation of culture*. Lontoo: Bloomsbury.
- Salmi, L. & Luodonpää-Manni, M. (2022). Le journaliste traduisant et l’agentivité: analyse des solutions de traduction du discours rapporté. *Synergies Pays Riverains de la Baltique 2021*: 83–102.
- Scammell, C. (2018). *Translation Strategies in Global News. What Sarkozy said in the suburbs*. Lontoo: Palgrave.
- Schäffner, C. (2008). “The Prime Minister said...”: Voices in translated political texts. *Synaps* 22: 3–25. Bergen: NHH.
- Schäffner, C. (2012). Rethinking Transediting. *Meta (Montréal)*, 57 (4): 866–883. Montreal: Les Presses de l’Université de Montréal.

Spießens, A. (2019). Deep Memory During the Crimean Crisis: References to the Great Patriotic War in Russian News Translation. *Target, International journal of translation studies*: 398–419. Amsterdam: John Benjamins.

Stetting, K. (1989). Transediting – A New Term for Coping with the Grey Area between Editing and Translating. Teoksessa: Caie, G. (toim.), *Proceedings from the Fourth Nordic Conference for English Studies*: 371–382. Kööpenhamina: University of Copenhagen.

Tchitcherin, M. (2020). *Manipulaatiota vai informaatiota? Ylen uutisten analyysi käännöstieteen näkökulmasta*. Pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto.

Tieteen termipankin määritelmä termille *comparable corpus*, suom. verrannollinen korpus (s. d.).

Saatavissa: https://tieteentermipankki.fi/wiki/Nimitys:comparable_corpus Luettu 14.2.2023.

Tieteen termipankin määritelmä *transeditoinnille* (s. d.).

Saatavissa: <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Nimitys:transediting> Luettu 12.2.2023.

Uusitalo, K. (2019). *Laadukkaan journalistisen käännöksen jäljillä. Haastattelututkimus toimittajien ja kääntäjien työprosesseista ja laatukäsityksistä*. Pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto.

Valdeón, R. A. (2008). Anomalous news translation. Selective appropriation of themes and texts in the internet. *Babel*, 54 (4): 299–326. Amsterdam: John Benjamins.

Valdeón, R. (2014). From Adaptation to Appropriation: Framing the World through News Translation. *Linguaculture* vol. 5 (1): 51–62.

Valdeón, R. A. (2015). Fifteen years of journalistic translation research and more. *Perspectives, Studies in Translation Theory and Practice* 23 (4): 634–662. Lontoo: Routledge.

Valdeón, R. A. (2016). Traducción periodística y *gatekeeping*. Teoksessa: Martín ruano, M. R. & Vidal, A. (toim.), *Traducción, medios de comunicación, opinion pública*: 35–51. Granada: Comares.

Valdeón, R. A. (2018). On the Use of the Term ‘translation’ in Journalism Studies.” *Journalism*, 19.2: 252–269. Newbury Park: SAGE Publishing.

Valdeón, R. A. (2020). Journalistic translation research goes global: theoretical and methodological considerations five years on. *Perspectives, Studies in Translation Theory and Practice*, 28 (3): 325–338. Lontoo: Routledge.

Valkeapää, S. (2015). *Novaja gazetaa voimaksi. Venäjänkielisen journalistisen tekstin kääntäminen Voima-lehden kontekstissa*. Pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto.

Vuorinen, E. (1996). *Crossing cultural boundaries in international news transmission: a translational approach*. Lisensiaatintyö, Tampereen yliopisto.

Xia, L. (2016). *News translation in Cankao Xiaoxi in China: Manipulation, institutionalisation, and power* (PhD). Sydney: University of Sydney.

Zheng, L. & Ren, E. (2018). Interpreting as an influencing factor on news reports: A study of interpreted Chinese political discourse recontextualized in English news. *Perspectives, Studies in Translation Theory and Practice*, 26 (5): 691–707. Lontoo: Routledge.

Liite 1. Résumé en français – Ranskankielinen tiivistelmä

Objectifs de la recherche

Tout d’abord, cette étude a pour objet d’examiner quelles sont les sources externes mentionnées dans les articles de *Helsingin Sanomat* concernant les élections présidentielles françaises de 2017. Ensuite, elle a pour but d’étudier si ces articles contiennent des liens directs qui amènent à d’autres sites internet que *Helsingin Sanomat*. De plus, l’objectif est d’examiner si le contenu de ces liens directs sont gratuits pour tous ou non. Le point de vue de ce mémoire de master est centré en particulier sur la traduction journalistique comme sous-domaine spécifique de l’étude de traduction.

Cadre théorique

Le cadre théorique de cette étude s’articule autour de la traduction journalistique qui est une discipline relativement nouvelle en traductologie. Le chapitre théorique présente les spécificités de la traduction journalistique, la définition de la traduction dans le domaine de la traduction journalistique et la problématique liée à la difficulté de tracer le texte source comme étant spécifique au domaine de la traduction journalistique.

Valdéon (2015 : 634) notamment rappelle que la traduction journalistique est un nouveau champ de recherche en traductologie. Plus spécifiquement, van Doorslaer (2010a : 181) souligne qu’en traduction journalistique, le concept de traduction et plus particulièrement celui de concept de texte source diffère des autres études de traduction dites « traditionnelles ». Un exemple de recherche en traduction traditionnelle est la traduction de la littérature, où l’auteur et le « texte original sacré » jouent un rôle majeur.

À l’inverse, comme le rappelle van Doorslaer (2010a : 182), le texte source est problématique en traduction journalistique. Pour van Doorslaer (2010b : 183), c’est justement cette relation particulière entre la traduction et le journalisme qui en fait un objet de recherche très intéressant comme sous-domaine de la traductologie. De fait, les textes journalistiques problématisent le concept de texte source (van Doorslaer 2010a : 181). Dans la traduction journalistique, le traçage du texte source est un peu différent que dans d’autres domaines de la traduction. Par exemple, Davier & van Doorslaer (2018 : 242) note le défi pour les chercheurs en traduction de tracer le texte source. La raison laquelle le traçage est problématique en traduction journalistique, est parce qu’il existe de nombreux textes sources (van Doorslaer 2010b : 182). De plus, ils ne sont souvent pas mentionnés dans les nouvelles (Salmi & Luodonpää-Manni 2022 : 98).

Van Doorslaer (2010b : 182) souligne qu'il n'y a que quelques cas où la traduction est réellement considérée comme une partie intégrante de la production journalistique. Ainsi, il y a peu de traducteurs professionnels travaillant dans les agences de presse par exemple. Ainsi, la traduction journalistique est rarement considérée comme une « traduction propre » ou une traduction dans son sens généralement accepté (*ibid.* : 182). Il existe plusieurs cas en dehors des médias où le texte ou le produit source sont facilement traçables. Cependant, lorsqu'il s'agit de traduction journalistique, l'identification du texte source est plus problématique. Habituellement, plusieurs textes sources sont utilisés, et un texte cible complètement nouveau est compilé à partir d'eux. De nombreux textes sources sont combinés et transformés dans un processus de travail complexe, où même après l'édition, le texte est réécrit, à la fin pour former un nouveau texte cible. Le nombre important de textes sources rend problématique ce que l'on entend par texte source en traduction « normale » (van Doorslaer 2010b : 182).

Pourtant, la traduction est présente à tous les niveaux et à toutes les étapes dans les productions journalistique (Perrin & Ehrensberger-Dow 2012 : 367). Cependant, un journaliste, contrairement à un traducteur littéraire, n'a pas à être fidèle au texte source (Bielsan & Bassnett 2009 : 65). Un journaliste peut créer un tout autre rapport avec les nouvelles parfois non signée (Bielsa & Bassnett 2009 : 65 ; 92). En effet, Bielsa & Bassnett rappelle que les nouvelles ne sont pas toujours signées (*ibid.* : 65 ; 92). Un traducteur littéraire doit souvent être fidèle au texte source, ce qui n'est pas obligatoire pour celui qui traduit les nouvelles. En somme, l'essentiel est de fournir des informations sur ce qui s'est passé de manière concise et claire (Bielsa et Bassnett 2009 : 65). De même, Bielsa & Bassnett (2009 : 84) affirme qu'en traduction journalistique, le texte source peut subir une transformation complète pour devenir un texte qui répond aux besoins d'un public spécifique. En effet, la fluidité est la stratégie principale d'édition/traduction dans le processus journalistique non seulement de révision et de correction des textes, mais aussi de réécriture pour un public complètement nouveau (*ibid.* : 88).

Vuorinen (1996 : 200), d'autre part, rappelle que les journalistes acquièrent des informations supplémentaires et une meilleure compréhension personnelle à partir des textes sources existant, par exemple à partir d'articles, de livres, d'autres traducteurs ou éditeurs, d'experts externes ou d'autres sources orales. Subséquemment, ces sources susmentionnées augmentent les connaissances du journaliste sur le sujet traité et peuvent se retrouver dans les nouvelles finales, mais sont toujours des informations qui ne peuvent être attribuées à aucun texte source unique (*ibid.* : 200). Nous ajoutons que c'est ainsi que ces aspects rendent également difficile le traçage des sources originales d'une traduction journalistique.

De surcroît, van Doorslaer (2010b : 183) affirme que le rôle de la traduction dans le domaine journalistique est influencé non seulement par la nature problématique du texte source, mais aussi par la nature problématique de l'auteur et du droit d'auteur. Dans le processus de production des textes journalistiques, la traduction et l'écriture sont liées dans un processus à la fois créatif et innovant. Il est généralement impossible de séparer ces deux parties intégrales de processus l'une de l'autre. Selon van Doorslaer (*ibid.* : 183), c'est précisément pour cette raison que les agences de presse n'ont pas ce qu'on appelle de « vrais » traducteurs, ce qui est paradoxal. Lorsque la traduction est omniprésente dans les agences de presse, il n'y a donc pas de postes réels pour les traducteurs dans les agences de presse.

Matériau de recherche et méthode

Le matériau de recherche se compose d'un total de 87 articles de *Helsingin Sanomat*. Tous ces articles sont liés aux élections présidentielles françaises et aux candidats des élections du 12 février au 8 mai en 2017. Le droit d'utiliser le corpus original de 94 articles, collecté par le département de la langue française de l'université de Turku, nous a été donné par Leena Salmi pour cette étude en question. Conséquemment, nous tenons encore à remercier Leena Salmi pour nous avoir donné cette opportunité.

Un tableau *Excel* multi-feuilles a été utilisé comme aide à l'analyse des données, dans lequel les détails de chaque article apparaissant dans les articles ont été collectés. Les détails collectés comprennent le numéro de l'article dans le corpus, la date de publication de l'article, le titre de l'article et son signataire ainsi que les sources extérieures de *Helsingin Sanomat* mentionnées dans l'article en question. De plus, nous avons enregistré l'actualité de l'article dans *Helsingin Sanomat*. Nous avons aussi enregistré s'il y a un lien direct ou plusieurs liens directs dans l'article, et si le lien direct s'ouvre gratuitement au chaque lecteur ou non.

Dans cette étude, une source extérieure signifie une source qui se trouve extérieure à *Helsingin Sanomat*. Une source extérieure peut être par exemple un autre journal comme *Le Monde*, une agence de presse comme *AFP* ou un hebdomadaire comme *Le Journal du Dimanche*, pour n'en mentionner quelques-uns. Parmi les sources extérieures de *Helsingin Sanomat* mentionnées dans le matériau de recherche, nous avons noté la source elle-même mentionnée, combien de fois la source est mentionnée dans l'ensemble du matériau de recherche, à quelle catégorie de type la source appartient (par exemple, agence de presse ou quotidien) et dans quel contexte la source est mentionnée. Le contexte source est divisé en trois types différents :

- La source est mentionnée immédiatement sous le titre ou dans le titre ou comme « auteur/signataire » (par exemple *Helsingin Sanomat-Reuters*)
- La source est mentionnée en lien avec une citation
- La source est mentionnée dans le texte.

Dans cette étude, un lien direct est un mot souligné ou une phrase soulignée dans un article qui amène le lecteur sur un autre site Internet que *Helsingin Sanomat* en cliquant le mot ou phrase souligné(e). Par rapport aux liens directs, nous avons noté où le lien direct mène, combien de fois le lien direct en question se trouve dans l'ensemble du matériau de recherche, et si la source révélée derrière le lien direct est mentionnée explicitement dans le texte en plus du lien seul. Dans certains cas, il se peut que la source derrière le lien direct ne soit pas explicitement mentionnée dans le texte, mais seul un soulignement est visible dans la publication en ligne de l'article comme signe d'un lien direct. C'est-à-dire que dans ce cas, le lecteur doit ouvrir lui-même le lien pour voir de quelle source hors de *Helsingin Sanomat* il s'agit.

Résultats de la recherche

Le nombre total de liens mentionnés en dehors du *Helsingin Sanomat* était 174. Sur les 87 articles du matériau de recherche, 17, c'est-à-dire environ un article sur cinq, ne mentionnent aucune source extérieure du *Helsingin Sanomat*. D'ailleurs, il y avait un total de 56 liens directs trouvés dans le matériau de recherche, ce qui nous a complètement surpris en termes de fréquence.

Dans cette étude, les sources les plus citées en dehors du *Helsingin Sanomat* étaient les agences de presse *AFP* et *Reuters*, toutes deux citées exactement 24 fois chacune comme source extérieure dans le matériau de recherche, quand le nombre total de liens mentionnés était 174. En comparaison avec les recherches en traduction journalistique antérieures, le résultat n'était pas très surprenant. Bielsa et Bassnett (2009 : 56–73), par exemple, note le rôle important des agences de presse dans la traduction des nouvelles. La troisième source la plus fréquemment mentionnée était *Twitter*, qui a été mentionné 19 fois au total.

Notre hypothèse de départ était qu'il n'y aurait pas beaucoup de liens directs dans les articles de notre corpus. Les liens directs ont clairement conduit le lecteur le plus souvent sur des publications Internet du journal français *Le Monde*. Nous avons trouvé au total 12 liens directs vers *Le Monde*, et neuf d'entre eux étaient entièrement gratuits pour tous les lecteurs. Même à un niveau plus général, la plupart du contenu qui s'ouvre derrière les liens directs trouvés dans le matériau était disponible

gratuitement pour chaque lecteur. En d'autres termes, leur lecteur ne nécessitait pas un abonnement séparé à la source extérieure. Par conséquent, cela peut être considéré comme une bonne nouvelle pour les lecteurs du *Helsingin Sanomat*, car la plus grande partie du contenu des liens directs est gratuite pour chacun. Ceci signifie que les chances pour les lecteurs du *Helsingin Sanomat* d'obtenir des informations directes sur l'origine des informations de nouvelles du plus grand journal finlandais sont relativement bonnes.

Finalement, cette étude a révélé que, conformément aux recherches antérieures sur la traduction journalistique, les agences de presse, en particulier l'*AFP* et *Reuters*, étaient clairement mentionnées comme la source la plus fréquemment utilisée. En revanche, le nombre de sources extérieures de *Helsingin Sanomat* mentionnées dans le matériel et la fréquence des liens directs étaient surprenants, car la recherche de sources originales dans la recherche en traduction journalistique est généralement considérée comme problématique. De plus, la plupart du matériel qui se trouve derrière les liens directs était gratuit pour chaque lecteur. Il serait intéressant d'avoir plus d'informations pour savoir si cette étude concerne un cas isolé ou s'il y a eu ou si un changement est en cours dans le domaine de la traduction journalistique concernant le marquage explicite des sources.

Conclusion

Pour conclure, il serait intéressant de savoir s'il y a eu ou si un changement est en cours dans le domaine de la traduction journalistique en ce qui concerne le marquage explicite des sources en général. Par exemple, un échantillon comparatif de plusieurs journaux, même écrits dans des langues différentes, pourrait permettre de mieux répondre à cette question. Aussi, des entretiens avec les éditeurs, ce qui n'était pas l'objet de ce mémoire, pourrait éclairer la manière dont les différentes sources utilisées dans les articles sont mentionnées. Ici, la mention des sources englobe toutes les sources d'origine qui sont mentionnés ou apparaissent sous forme de lien direct dans les articles étudiés.

Cette étude de cas concernant la couverture par *Helsingin Sanomat* de l'élection présidentielle française de 2017 nous a confirmé le point de vue de van Doorslaer (2010b : 183) selon lequel la traduction journalistique doit absolument être étudiée en raison de ses spécificités uniques.

Mots-clés : traductologie, traduction journalistique, traduction de nouvelles, *Helsingin Sanomat*, élection présidentielle française